

P E T R A U S K Y N Ė S K A I M A S

Važiuodami iš Panevėžio Pasvalio link, už Ūtos kaimo, priartėjame prie Stanionių miško. Dešinėje pusėje esantis žvyrkelis veda į Petrauskynės ir kitus kaimus, kur pamiškėje matosi kelios sodybos. Aplink lygumos, padabintos žaliais medžių vainikais, vingiuojantis per Petrauskynės kaimą siauras Įstro upelio kaspinas. Begalinė ramuma, tikra gamtos idilija...Bet šalia tos ramybės gyveno, dirbo, mylėjo, kentėjo, gimė ir mirė žmonės.

Petrauskynės kaimo istorija nėra sena. Jo vardas atsirado XIX amžiuje, nes tų vietovių žemės tuo metu priklausė kažkokiems Petrauskams. Pasak profesoriaus A. Vanago, beveik du trečdaliai Lietuvos vietovardžių yra kilę iš žmonių vardų ir pavardžių. Gali nebelikti kaime ta pavardė žmonių, bet vietovardis išlieka. Petrauskynė- tai nedidelis žemės lopinėlis, apsuptas miškų. Čia buvusių kaimų žemė buvo mažai naudojama, miškinga. Per Petrauskų žemę tekėjo ramus Įstro upelis, savo pradžią gavęs Žaliosios girios pelkėse. Savo vingiuotą kelią už 49 km. baigia netoli Pasvalio Talačkonių kaime, atiduodamas savo vėsų vandenį Lėveniui. Įstre kaimo žmonės žvejodavo. Petrauskynės kaimo gyventoja E. Stašytė prisimena, kad jos tėvas tvarto palėpėje turėjo pasidėjęs net kelis tinklus. Petrauskynės kaimas ribojosi su Stanilioninės, Dudorinės, Jadvonavos kaimais ir Stanionių mišku.

Apie 1890-sius metus nuo Vabalninko kilę iš minėto Petrausko J. Stašys pirko 16 ha, Kalkiai- apie 14 ha. Jurgis ir Jonas Žilvyčiai iš Mazgaigalio kaimo (Panevėžio raj.), Amerikoje užsidirbę pinigų, taip pat šioje vietoje įsigijo žemės. Šiame plote jokių trobesių nebuvo, tik Žilvičių įsigytoje žemėje stovėjo viena kažkokio žydo, anot E. Stašytės, nedidelė troba. Prie šios trobos Žilvyčiai- Jurgis į pietų, Jonas į šiaurės pusę prisistatė ilgus galus su gryčia ir seklyčia. Jonas Žilvitis vedė žmoną su gera p

pasoga nuo Mazgaigalio kaimo. Mergaitė buvo silpnos sveikatos, sirgo epilepsija, bet vedybas lėmė turtas. Mat reikėjo statyti trobesius, veisti gyvulius, pradėti ūkininkauti. Ir vis dėlto Žilvitiene pagimdė aštuonis sveikus vaikus: Marijoną, Leoną, Petronėlę, Joną, Karoliną, Alfonsą, Pauliną ir Mykolą. Marijonas ir Karolina išvažiavo į Ameriką laimės ieškoti. Leonas ir Jonas Piniavoje lankė rusų pradinę mokyklą. Motiną, beskalbiančią upelyje žlugtą, 1910 metais ištiko epilepsijos priepolis. Nors upelis nebuvo gilus, bet tuo metu jos įkritusios niekas nepastebėjo ir neišgelbėjo. Iš sūnų vyriausiajam tebuvo trylika metų, jauniausiajam Mykolui - vos dveji. Jonas Žilvitis vedė kitą žmoną, su ja sulaukė dar vienos dukters, bet su antrąja žmona pagyvenęs keletą metų, mirė. Pamotėi su dukrele Jono Žilvičio brolis Jurgis paskyrė dalį turto ir paprašė iš namų išsikraustyti. Didžiuosius brolio Jono vaikus Jurgis išleido tarnauti. Leonui tada buvo 16 metų, mažuosius atidavė giminėms globoti. Joną priglaugė Kazimieras Žilvitis. Pas save, kol paaugo, pasiliko Mykolą. Jie su jauniausia Jurgio dukterimi Kazimiera buvo vienmečiai (gimę 1908). Brolio Jono žemę išnuomojo pusininkams. Pusininkai yra buvę Kareivos, Žadeikos.

Jurgio Žilvičio šeimoje augo penkios dukterys. Viena duktė mirė Amerikoje, Agota irgi mirė jau suaugusi. Liko trys dukterys: Elžbieta, Veronika ir Kazimiera. Žmona - Grasilda Knizikevičiūtė - buvo kilusi iš Pakuodžiupių. Jurgį kaime pažinojo kaip apsišvietusį, energingą, gyvą, mokėjusį siūti, tvarkingą žmogų. Prie sodybos įveisė sodą, visą laiką laikė bites, labai jas mylėjo ir rūpestingai prižiūrėjo. Bitės Jurgiui niekada negeldavo. Abiejų brolių kiemus skyrė aukšta satinių tvora. Prie namo buvo palikti varteliai. Pakalnėje, į pietus už sodo, tekėjo Įstars, rytų pusėje už abiejų sodybų tekėjo bevardis upelis ir čia pat įtekėjo į Įstrą. Jono Žilvičio tvartas ir daržinė buvo šiaurės pusėje, už tvarto pasodino greitai augančius topolius, kad užstotų žiemų

vėją. Kiek toliau pagal kelią augo kelios vyšnaitės, puslaukinė kriaušė. Į rytus, netoli upelio, pasistatė klojimą. Sodo Jona nespėjo užveisti. Jurgio trobesiai buvo rytų ir pietryčių pusėje nuo gyvenamojo namo, klėtis- į vakarus.

Juozo Stašio pirktoje žemėje jokio trobesio nebuvo. Bet Juozas buvo nagingas, pats sugebėjo ir suprato įvairius stalo darbus, tad greitai pasistatė trobą, kuri ir dabar tebestovi, tvartą, daržinę pagal Įstrą, pietų pusėje. Klojimas stovėjo atokiau nuo gyvenamojo namo vakarų pusėje. Klėtį pasistatė prie pat kelio rytų pusėje nuo daržinės. Žmoną- Elzbieta Jasiūnaitę- vedė iš Kriklinių (Pasvalio raj.) miestelio. Vaikeliai biro vienas po kitą. Trys iš jų mirė. Verutė, gimusi 1909 metais mirė 18 metų. Buvo labai gabi, labai norėjo mokytis. Metais jaunesnė už Verutę buvo Emilija, gimusi 1910 metais, Petras- 1912, Antanas- 1913m. Petras su Antanu labai norėjo mokytis, bet tėvas- Juozas Stašys, susirgęs plaučiu uždegimu, 1918 metais mirė. Vaikams siekti mokslo nebebuvo galimybių. Elzbieta Stašienė suprato mokslo vertę. Pirmaisiais nepriklausomybės metais ji buvo užleidusi savo seklyčią lietuviškai mokyklai apylinkės vaikams. Vaikus mokė iš gretimą Rudorinės kaimo Elzbieta Melaikaitė, kuri buvo baigusi keturias gimnazijos klases. Iš Stašių mokykla išsikėlė į Mikeliūnų namus Maksvitiškių kaime, o vėliau- į Ūtos kaimą, Bučiūnų namus.

Kalkiai buvo trys broliai ir dvi seserys, kilę iš Vabalninko valsčiaus Lebeniškių kaimo: Povilas, Antanas ir Jonas. Povilas liko ūkininkauti savo tėviškėje Lebeniškiuose. Antanas, palikęs mažametį sūnų Albina, mirė jau Petrauskynėje. Sesuo Ona nutėkėjo į Kriaučiūnus už Antano Buko. Sesuo Emilija buvo labai gera, maloni, gailestinga, bet sirgo tuo laiku nepagydoma liga-plaučių džiova ir mirė apie 1930-sius metus. Pasistatytuose namuose liko vienas Jonas, taip ir neįstengęs sukurti šeimos.

N A U J I G Y V E N T O J A I

Apie 1923 metus ⁺saxistikos metraštyje nurodoma, kad Petrauskynėje gyveno penkios šeimos, kuriose buvo 30 žmonių. Frasidėje šiam kaime naujos kartos gyvenimas.

Iki 1922 metų Jurgis Žilvitis tvarkė savo ir brolio Jono žemės valdas. Suaugę Jono vaikai jau galėjo grįžti į savo namus ir patys dirbti žemę. Kaip Lietuvoje buvo įprasta, vaikai nedirbė tėvų žemės ir gabalėlius. Ji dažniausiai atitekdavo vyriausiajam sūnui arba dukrai. Kitiems vaikams telikdavo išmokėti jiems priklausantią dalį pagal susitarimą arba skirti pasogą. Jono Žilvičio žemę buvo nutarta palikti Leonui. ⁽¹⁸⁹⁵⁻¹⁹⁸⁰⁾ Brolis ⁽¹⁹⁰⁰⁻¹⁹⁷⁹⁾ Jonas, paveldėjęs tėvo vardą, kurį laiką gyveno pas dėdę Kazimierą Žilvitį Mazgaigalyje. Jonas buvo gabus, apsukrus, prasila vinęs berniokas. Vėliau jis susipažino su komersantu Pranevičiumi ir šis Joną priėmė dirbti Panevėžyje į savo parduotuvę. Ir šeimininko, ir pirkėjų buvo labai mėgiamas už sąžiningumą, pareigingumą ir mandagumą bei paslaugumą. Petrauskynėje jis visada buvo laukiamas svečias. Jonas vedė Stetiškių kaimo turtingo ūkininko Sipelio dukterį Adėlę. Kadangi Stetiškių kaimas visai netoli Panevėžio, jis dar dirbo parduotuvėje, o vėliau visą gyvenimą atidavė žemės ūkiui Stetiškių kaime. Užaugo du sūnūs. Vyriausiasis- ⁽¹⁹³⁰⁻²⁰⁰⁴⁾ Vytautas- ir liko tėvų ūkyje, Vilius- ⁽¹⁸⁾ sūnys- gyvena Panevėžyje.

Leono sesuo Petronėlė ⁽¹⁸⁾ tarnavo netolai Mazgaigalio, ten susitiko savo būsimąjį vyrą Bronių Bagdoną ir atitekėjo į Baluškių kaimą- vyro gimtinę (netoli Naujamiesčio). Netoli sesers gabalėlį žemės nusipirko Alfonsas Žilvitis, ^(1902?-1955?) pasistatė trobesius, vedė Agotą Čepaitę. Dažniausiai Petrauskynėje lankydavosi Paulina. Ji ilgai tarnavo Rozalime, Klovainiuose (Pakruojo raj.), vėliau persikėlė į Lepšius (prie Panevėžio). Kai netarnavo ar atostogų metu gyvendavo Petrauskynėje. Lepšiuose Pauliną supiršo su Juozu Kur-

nicku, kuris Žaliapurvių kaime (Panevėžio raj.) turėjo apie 5 ha žemės. Taigi Paulina visą gyvenimą praleido Žaliapurviuose, užaugino du sūnus: Juozą ¹⁹³ ir Joną ⁽¹⁹⁴¹⁾. Juozas gyvena Ukmergės rajone, dirba žemės ūkyje. Jonas- Panevėžyje. Leono brolis ⁽¹⁹⁰⁸⁻¹⁹⁶⁸⁾ Mykolas išmoko siuvėjo amato, Panevėžyje J. Tilvyčio gatvėje nusipirko namelį, vedė žymiai už save jaunesnę Aleksandrą Andriūnaite ⁽¹⁹¹⁵⁻²⁰⁰⁾, vėliau iki mirties dirbo Priešgaisrinės apsaugos komandoje. Užaugino dukrą Liuciją ^(g. 1959 m.), kuri įsigijo veterinarės gydytojos specialybę Kauno veterinarijos akademijoje. Mykolas mirė 1968 metais.

Niekas iš giminės negalėjo paaiškinti, kodėl Žilvičių buvo dvi guba pavardė Žukaičiai-Žilvičiai. Giminė ir juos pažinoję žmonės visada vadindavo Žilvičiais. Dokumentuose nurodomos dvi pavardės. Laikui bėgant vieni liko su abiem pavardėmis, kiti pasiliko vieną, iš jų. Leonas buvo Žukaitis-Žilvitis, Jonas- Živitis, Alfonsas- Žukaitis-Žilvitis, o Mykolas- Žukaitis.

Leonas Žilvitis, atitarnavęs pas svetimus daugiau kaip šešerius metus, sugrįžo į namus ir ėmė ieškoti žmonos su gera pasoga, nes tarnaudamas turto neišgijo.. O namai buvo apleisti, broliams ir seserims reikėjo mokėti jiems priklausančią turto dalį. Vedė Leonas 1922 metais Barborą Kubilevičiūtę ⁽¹⁸⁹⁶⁻¹⁹⁸⁰⁾ iš Daujėnų (Pasvalio raj.) miestelio. Iki piršlybų jie vienas kito nebuvo matę, nebuvo pažįstami. Barbora, palikusi vyriausiajai seseriai Onai stambų ūkį, sutiko tekėti už nepažįstamo žmogaus. Graudžios buvo vedybos, graudi buvo bendro gyvenimo pradžia. Nors ir Daujėnuose nelengva buvo gyventi, bet juos prisimindavo kaip šviesią laimės šalį. Namuose nebuvo vyrų, nes tėvas Joakimas, buvęs gabus stalius, ^{sakoma, ir knygorašys} nagingas ūkininkas, anksti mirė, o sesers Onos vyras negrįžo iš I-ojo pasaulinio karo. Augo du mažamečiai vaikai- Petras ir Stasė. Ūkis buvo didelis. Prie miestelio turėjo 28 dešimtines žemės, gyveno pasiturinčiai. Bet dirbti teko sunkiai. Barbora reikėjo prižiūrėti gyvulius, lenkti nugarą

prie pačių sunkiausių darbų, Buvę kaimynai Navazelskiai prisimena, kaip smulkutė Barborytė vilkdavo į tvartus sunkius medinius kibirus su vandeniu, pašarais, ėdalu kiaulėms. Motina - Veronika Kubilevičienė - buvo gera šeimininkė, eidavo šeimininkauti į kleboniją, mėgo pokylius, kartu su savimi vis vesdavosi vyriausiąją dukterį Oną. Ji buvo dešimčia metų vyresnė už Barbora. Sesuo Salomėja buvo dar maža, tad visi darbai gulė ant Barborytės pečių. Samdydavo berną ar pusbernį ir piemenį. Bet ir savi nebuvo baltarankiai. Bet Barbora niekada nesiskundė savo dalia. Daujėnuose turėjo daug draugų, giedojo bažnyčios chore, atitrūkusi nuo darbų, susitikdavo su miestelio draugėmis, mėgo bendrauti, buvo linksmas, *turėjo gerą balsą*

Ištekėjusi pateko visai į svetimą, nykų kraštą. Sunku buvo priprasti prie nemylimo vyro, jo artimųjų, kurie laukė savo dalios ir ragindavo greičiau atsilyginti. Daug metų jautėsi skolinga Leono broliams ir seserims. Ir mokėjo, mokėjo... Tam neužteko nei atsivežtos pasogos, nei užauginto gyvulio. Gimė ir mirė vienas po kito vaikai. Ypač gailėjo 1930 metais mirusio trejų su pusė metų Feliksiuko. Tik paskutinės trys dukterys Benedikta, Stasė ir Veronika užaugo ir tapo padėjėjomis.

Užaugo ir Jurgio Žilvičio dukterys. Dvi dukros - Elzbieta ir Veronika - buvo išleistos už vyrų su nemaža pasoga. Joms paskyrė dar po tris hektarus geros dirbamos žemės ^{Petrauskynėje}. Elzbieta nutekėjo į Pajstrį (Panevėžio raj.) už siuvėjo Povilo Bajorūno-Kvedaro. Vėliau jis iki mirties dirbo Pajstrio bažnyčioje zakristijonu. Nusipirkę Petrauskynėje ar Stalilionynėje kažkokią jaują, Pajstryje pasistatė namus, užaugino keturius vaikus: Povilą, Pauliną, Petrą ir Praną. Povilas po karo pateko į Vakarų Vokietiją ir liko ten gyventi. 1992 metais, eidamas 77-uosius metus, mirė toli nuo tėvynės ir artimųjų. Pranukas irgi baigiantis karui paguldė galvą svetimoje žemėje, netoli Liepojos. Tėvų namuose tebegyvena

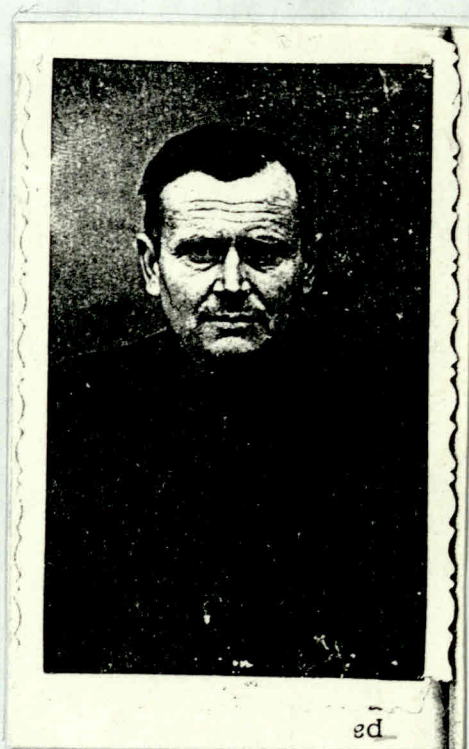
Paulina Bajorūnaitė-Kvedaraitė, Petras- Panevėžyje.

Petrauskynėje iš tėvų gautoje žemėje apie 1933 metus Bajorūnai pasistatė trobesius: gyvenamą namą, molio drėbtą tvartą, prie jo daržinę ir šieurės pusėje- klojimą. Bet Bajorūnai Petrauskynėje negyveno. Kelius metus jiuose gyveno, atrodo, iš Gegužinės atsi-
kėlę Gailiūnai, o karo metu apsigyveno Miškinių šeima. Miškinie-
nė mokėjo burti, užkalbėti rožę, gyvatės įkandimą, visada buvo
optimistė. Vienas sūnuš dalyvavo 2-ajame pasauliniame kare,
vyresnysis gyveno su tėvais. Tėvas- Kazimieras Miškinis- kaldavo
medpadžius, taisydavo batus. Po karo Bajorūno sūnus Petras ^{tuos} namus
nugriovė ir pasistatė Panevėžyje. Miškiniai iš Petrauskynės išva-
žiavo gyventi į Panevėžį.

Žilvitis Juėgis dukterį Veroniką išleido į Kašiaburį už pasi-
turinčio, tvarkingo ūkininko ir labai gero žmogaus Jono Makaraus
ko. Tik per ^{ričė} karą, 1940 metais jis staiga mirė, o sūnus Juozas vė-
liau buvo mobilizuotas į tarybinę armiją. Liko namuose keturios
moterys, ant kurių pečių gulė visi nemažo ūkio (25 ha) darbai
ir rūpesčiai. Jauniausiajai dukrai Ksaverai tebuvo 10 metų, Jono
Makarausko motina jau buvo senyvo amžiaus, o Veronika Makaraus-
kienė dažnai negaludavo. Visus sunkiausius vyriškus darbus į-
veikė vyriausioji dukra Stasė. Buvo gražiai nauaugusi, sveika,
stipri, Pati ardao, akėdavo, kirsdavo rugius, kraudavo vežimus
ji ^{užaugino ir išmokylino vėre kėkėdas vėre Stasėdė, kuri karo metais ^{tuos} palikė pėndrėdė}
ir t.t. Veronika Makarauskienė sulaukė garbaus amžiaus. ^{Vakarė} Išidėmė-
tinos ir jos gimimo bei mirties datos. Gimė 1898 metų vasario 16,
o mirė 1993 metų kovo II.

Jauniausiają dukterį Kazimierą Jurgis Žilvitis leido mokyti.
Baigusi Piniavos pradinę mokyklą, įstojo į Panevėžio mergaičių
gimnaziją, bet jos nebaigė. Motinai pradėjus sirguliuoti, tėvo
žodžiais tariant, reikėjo žmogaus prie žemės. Kazimierai ir ati-
teko tėvo ūkis ir likusi apie 20 ha žemės. Gretimame Staliliony-
nės kaime gyveno Kučinskų šeima. Jie turėjo apie 9 ha žemės.
Kučinskų tėvai anksti mirė, sūnų Kazimierą ir dukterį Juliją pri

glaudė giminės. Jų namuose apsigyveno beturčių Sventickų šeima. Kazimierą Kučinską globojo bevaikiai Kaulekiai iš Pakaušių kaimo (Pasvalio raj.). Labai norėjo, kad Kaziukas mokytųsi, nes buvo gabus vaikas. Baigė Joniškėlio žemės ūkio mokyklą, bet toliau mokytis nenorėjo. Likimas suvedė su Kazimiera Žilvityte. Uošvis Jurgis Žilvitis nebuvo patenkintas žentu, dažnai skųsdavosi, kad jis nemokas ūkininkauti. Kazimieras buvo linksmas, labai gyvas,

Kazimieras Kučinskas

kaimynų mėgiamas. Bet, augęs ne prie savo tėvų, matyt, nebuvo savarankiškas ir, atėjęs į griežto, tvarkingo ir reiklaus žmonos tėvo namus, nelengvai pritapo. Jurgis Žilvitis buvo geras žmogus, o žmona Grasilda buvo labai uždra, nemėgstanti bendrauti, šykšti. Ji mirė dar kaimui neišsiskirsčius į vienkiemius, o Jurgis Žilvitis sulaukė gražios senatvės ir mirė 1948 metais, turėdamas 86 metus.

Jaunieji Kučinskai gražiai sugyveno, nors Kazimiera Kučinskė

nė anksti susirgo kažkokia nervų liga ir mažai galėjo ūkyje padėti. Užaugino tris vaikus: Petrą, Valeriją, Povilą. Bet nė vienas iš vaikų nenorėjo mokytis, nors tėvai būtų galėję leisti. Tik dukra Valerija baigė aštuonmetę, o abu sūnūs pasitenkino pradinės mokyklos baigimu.

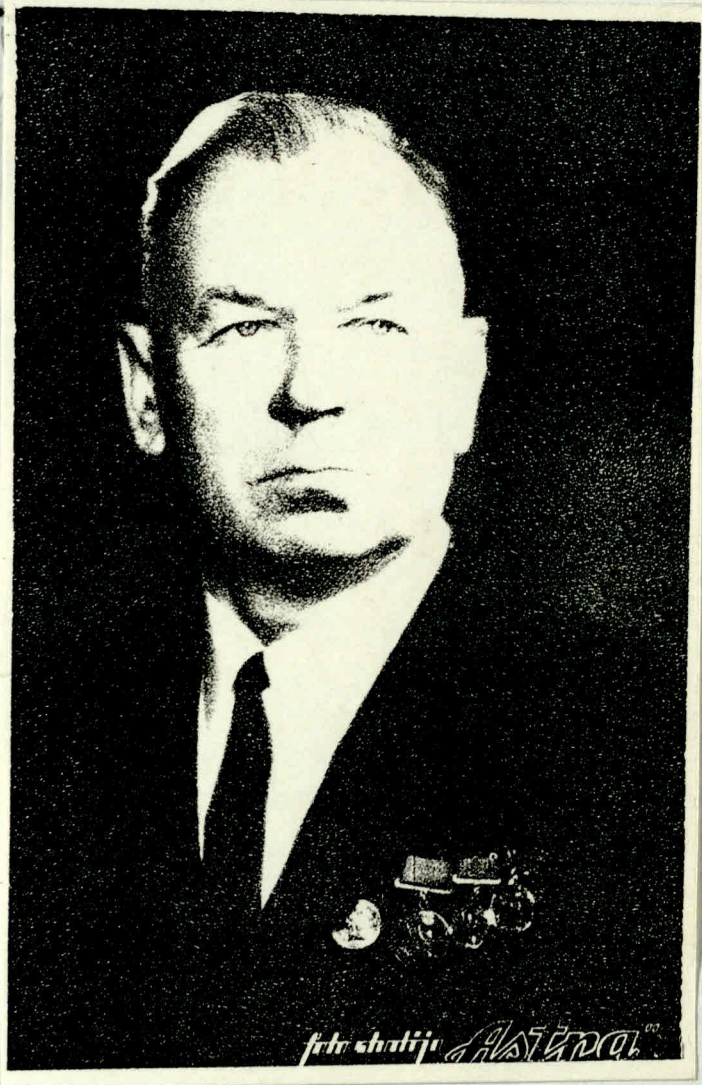
Elzbieta Stašienė, likusi našle, viena augino keturius vaikus. Antanas buvo pagrindinis padėjėjas ūkyje. Petras išsiveržė iš namų siekti mokslo. Baigęs Piniavos pradinę mokyklą, mokėsi Panevėžio vyrų gimnazijoje, o ją baigęs, studijavo Dotnuvos žemės ūkio akademijoje. Įsigijo agronomo specialybę. Buvo labai inteligenti

škas, paprastas, labai mylėjo tėviškę, nuolat joje lankydavosi. Apie 1938-uosius metus padėjo motinai išigyti grūdams valyti fuktelį. Gyveno Panevėžyje, dirbo linų supirkėju. Žmona Birutė buvo farmacininkė, visai kito tipo žmogus. Su kaimo žmonėmis nemokėjo, o gal ir nenorėjo bendrauti. Labai jau poniška- taip apibūdindavo ją Petro giminės. Užaugino keturias dukteris. Visos išgijo specialybes, trys sukūrė šeimas ir gyvena Panevėžyje, Vida-Kaune. FBe

Petras Stašys prieš antrą ^{pasaulinę} karą dar dirbo agronomu Subačiuoj, po karo Staniūnų tarybiniame ūkyje, o nuo 1962 metų iki išėjimo į pensiją dirbo vyriausioju agronomu Istros tarybiniame ūkyje. Mirė Petras Stašys 1989 metais.

Jonas Kalkis niekaip negalėjo išsirinkti žmonos ir savo ūkyje tvarkėsi vienas. Kaimo vyrai dažnai pasišaipydavo iš išrankaus Jono, piršdavo ir jaunas, ir vyresnes, bet jis tik išgėręs kalbėdavo apie vedybas. Priprato gyventi vienas ir nešė savo kryželį.

1919-1939 metais Lietuvoje kaimai skirstėsi į vienkiemius. Petrauskynės kaimas į vienkiemius pradėjo skirstytis apie 1935-uosius

Petras Stašys (1912 - 1989)

metus. Iki tol žemės buvo paskirstyta rėžiais, ganyklos- bendros. Nuo vieškelio Panevėžys-Pasvalys į dešinę pusę atsisukęs šunkeliukas, atvingiavęs iki Petrauskynės, nuvingiuodavo tolyn į Adolfava, Kašiaburį ir Įstricą. Per Petrauskynės kaimą jis ėjo tarp Stašių ir Žilvičių sodybų. Skirstant žemes vienkiemiais, senasis kelias buvo panaikintas ir nutiestas naujas tarp Kučinskų ir Žilvičių žemės, nes niekas nenorėjo, kad per vieno ar kito žemę eitų kelias. Įvažiuojant į Petrauskynės kaimą, prie kelio stovėjo Stašienės Kryžius, ^{taip pat} buvo pastatęs Jurgis Žilvitis ir Kalkiai.

Skirstantis į vienkiemius, K. Kučinskui žemė buvo atmatuota į rytus Pušyno link ir pietus, L. Žilvičiui taip pat į Pušyno pusę ir į šiaurę, kur žemė ribojosi su davininko P. Mikalajūno žeme. Kalkio vienkiemis buvo šiaurės vakarinėje pusėje nuo kaimo. Tik Stašienė liko kaime. Jai atiteko geriausia žemė, beveik visa dirbama, bet truputį mažiau. Trobesių perstatyti nereikėjo. Buvusioje Žilvičių sodybos vietoje ir dabar tebeauga alyvos ir taip pat, kaip anuomet, pavasariais tebežydi ir skleidžia malonų gaivinančių kvapą. Petrauskynei priklausiusi pušyną padalino rėžiais.

Vėl kaimo žmonės užgulė nauji rūpesčiai: vėl reikėjo kurtis, statyti trobesius. O viskam reikėjo pinigų. Kurie turėjo jų daugiau, tie greičiau susitvarkė. L. Žilvičiui sunkiai ėjo statybos, bet 1938 metais taip pat išsikėlė iš kaimo į naujus nebaigtus įrengti namus, nes išsikelti iš kaimo reikalavo įstatymu numatyti terminai. Ilgiausiai su statybomis užtrūko Jonas Kalkis. Jis taip ir nesugebėjo įrengti gyvenamojo namo ir labai ilgai gyveno tvarte įtaisytame kambarėlyje, o vėliau persikėlė į vieną, pusiau įrengtą, gyvenamojo namo kambarį. Gyveno asketiškai, šykščiai. Kolūkinės santvarkos metais labai susidomėjo knygomis, daug skaitė. Pats penkis kilometrus eidavo į biblioteką. Ėmė skaityti ateistinio turinio knygas, nustojo lankyti bažnyčią. Buvo savotiškas kaimo keistuolis, žmonių nesuprastas. Keistokas buvo ir jo gyvenomo būdas. Senatvėje Joną Kalkį prižiūrėjo brolio Povilo

duktė Grima Plačėnienė. Mirė sulaukęs garbaus amžiaus 1981 metais.

Petrauskynės kaimo žemės buvo priesmėlyje, reikalavo tręšimo. Daugiausia dirbamos žemės turėjo E.Stašienė, J.Kalkis, K.Kučinskas. Leono Žilvičio iš 17 ha dirbamos tebuvo apie aštuonius hektarus. Kitą žemės dalį sudarė ganyklos, apaugusios krūmokšniais, dalis buvo apsisėjusi mišku. Kad bent kiek papildytų savo biudžetą, priimdavo žmonių aveles "ant ganyklos". Ganyklą į šiaurės pusę Žilvičiai vadindavo Liekneliu, dirbamą žemę prie Kalkio ir Mikalajūno žemės ribas - Skersinėmis. Už E.Stašienės sklypo, vakarinėje dalyje persikėlus per Įstrą, buvo vadinamos Šeškų pievos. Jų pjauti atvažiuodavo Šeškų kaimo (Panevėžio raj.) žmonės. Ir kokių augalų tose pievose nebuvo: pakalnučių, vėdrynų, gegutės "abrusėlių" ir daugybė kitų, kurių pavadinimų tada nežinojo. Iškylos į Šeškų pievas būdavo lyg šventė. Ten eidavo vaikai rūgštyniauti, žoliauti. Kadangi tose pievose augo vešlūs ažuolai, į jaunimas "mojavai" ir varduvininkams pindavo ažuolo vainikus, ir tada Įstro kloniai ir Stanionių pamiškė skambėdavo nuo dainų.

Petrauskynės ūkininkai nebuvo turtingi. Neturėjo nė pjaunamųjų, nė grėbiamųjų mašinų. Viską dirbdavo rankomis. Grūdus vėtydavo klojimuose. Tik išsiskirsčius į vienkiemius, Kučinskai nusiėjo pirkti arpa, o iš Stašienės kaimynai skolindavosi fuktelį arba veždavosi grūdus valyti į jos klojimą.

GYVENIMAS KARO IR POKARIO

M E T A I S

Nespėjus žmonėms įsitvirtinti vienkiemiuose, įvyko skaudus, nelauktas istorijos lūžis. Atėjo 1940-ieji - Lietuvos aneksijos ir didžiulių sukrėtimų metai. Sugriuvo visos iliuzijos, visi ateities planai. Prasidėjo suirutė, prievartavimai, o po metų ir karas. Pagal prieškarinio plano, nuo plento pro Petrauskynę turėjo būti pravažtas tiesesnis kelias į Kašiaburį ir Įstricą. Kai kas

dar važiuodavo ir senuoju keliu, nes naują nutiesti reikėjo ir pasiruošimo ir laiko.. Buvo iškirsta nemažai Dudorinės gyventojų miško. Petrauskynės kaimo žmonės prie naujo kelio, ties Kučinskių sodyba, pasistatė ir pašventino ažuolinį kryžių (autorius - K. Žikevičius), kad Viešpats apsaugotų kaimą nuo karo nelaimių. Ir iš tiesų, karo metais kaimas nenukentėjo. Į karą buvo mobilizuotas tik Antanas Stašys, bet ir jis laimingai sugrižo.

Karui pasibaigus, gyvenimas nė kiek nepalengvėjo. Karo metais neteko patirti tiek baimės, įtampos ir baisumų, kiek po karo. Miškuose slapstėsi jauni vyrai, atsisakę tarnauti tarybinėje armijoje, dažniausiai žmonių vadinami miškiniais. Petrauskynės kaime jaunų vyrų nebuvo, tad miške artimų žmonių ir pažįstamų netgi atsirado. Bet naktimis į pamiškės sodybas labai dažnai belsdavos išvargę ir alkani miško broliai, slapstėsi Žaliosios girioje ir kituose miškuose. Reikėdavo juos pamaitinti ir lašinių bryzelį įdėti kelionei, nors sau kartais jų ir nebelikdavo. Rytais užpuldavo kaimą "stribiteliai". Taip ir gyvendavo žmonės baimės, nerimo ir nepritekliaus dienas. Beveik kiekvieną (dieną) rytą pasiekdavo žinia: ten ar ten susišaudė, tą ar aną išvedė į mišką, sugadino trobesius su žmonėmis, jaunų partizanų kūnus suguldė Panevėžio valsčiaus kieme ar netoli šv. Petro ir Povilo bažnyčios esančioje aikštėje.

Visi kaimo žmonės baimės ir gėlos apimti, stebėjo žmonių trėmimą į Sibirą. Juk visiems buvo žinoma, kad pamiškėje gyvenantys neišvengė ryšių su miškiniais, kiekvienas stengėsi juos palaikyti padėti. Bet Petrauskynės kaimo gyventojai buvo labai vieningi, tarp savęs nesipyko, nesiskundė nei valdžiai, nei miškiniams. O šios negerovės ir įtarumas pokario metais plito kaip epidemija. O gal reikėjo dėkoti Dievui, kad ne vienas iš to nedidelio, prie Pušyno prisiglaudusio kaimelio nenukentėjo, nė vienam neteko išvažiuoti pas baltas meškas. Nors areštų, tardymų, nemalonių poka-

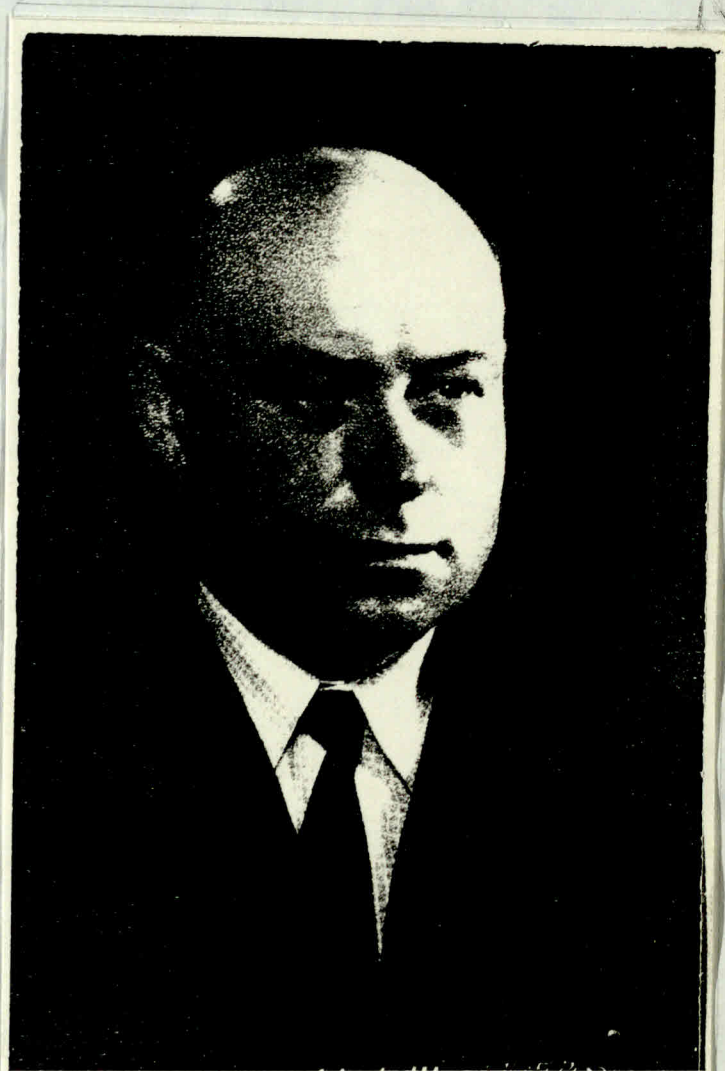
bių su stribais neišvengė nei K. Kučinskas, nė L. Žilvitis.

1944-1948 metais beveik visą Lietuvą buvo sukrėtusi žemės ūkio kolektyvizacija. Petrauskynės kaiman kolektyvizacija atėjo vėliausiai. Tai buvo bene paskutinis kaimas rajone nesukolektyvintas. 1950 metų pavasarį L. Žilvičio namuose įvyko visų žemės savininkų susirinkimas. Petrauskynės, Stalilionynės ir Dudorinės ^{kaimai} vikūrė "Tarybinio lakūno" kolūki. Pirmininku buvo išrinktas Kazimieras Kučinskas. Tačiau gal dar metus nebuvo subendrinti gyvuliai, nes minėtuose kaimuose nebuvo didelių tvartų, daržinių, svirnų, kur būtų galima sutalpinti gyvulius, pašarus, šiaudus, grūdus. Tais pačiais metais "Tarybinis lakūnas" buvo prijungtas prie Lenino kolūkio (Ūtos, Maskvitiškių, Pamarliškių, Piniavos, Tičkūnų kaimai). Kolūkio pirmininku buvo išrinktas beraštis, girtuoklis Petras Gvazdauskas, buhalteriu- Bronius Bručas.

191953 metais Lenino kolūkis susijungė su "Įstros" kolūkiu. (Kriaučiūnai, Stanioniai, Jadvinava, Apidermė ir kiti kaimai). Pirmininku tapo Julius Radžius, buhalterė- Benedikta Žilvitytė- Bukaltienė. Per trejus metus kolūkyje pasikeitė trys pirmininkai: P. Kauneckas, V. Dobrodiejus, Petras Petkus. Fermos brigadininke tuo metu buvo Veronika Žilvitytė.

1955 metų birželio I dieną dalis kolūkio pateko į Panevėžio mėsos kombinato priklausomybę, ir buvo įsteigtas pagalbinis jo ūkis, © 1957 metų vasario mėnesio I dieną visas "Įstros" kolūkis reorganizuojamas į "Įstros" tarybinį ūkį. Pirmaisiais metais direktoriumi buvo paliktas Petras Petkus, o 1957 metų pabaigoje jį pakeitė Antanas Jakubauskas. Jis labai rūpinosi splinkos grožiu, kaimo žmonių kultūra. Gaila, kad A. Jakubauskas direktoriumi buvo tik iki 1962 metų. Vėliau ūkiui vadovavo Pálipas Šobko. 1976 metais "Įstros" tarybinis ūkis buvo panaikintas ir atskiros jo dalys priskirtos Bernatonių tarybiniam ūkiui, "Pergalės" ir "Paliūniškio" kolūkiams.

Petrauskynės kaimo gyventojai ir žemė atiteko " Pergalės " kolūkiui, kurio pirmininku buvo stropus, pareigingas ir sumanus žmogus- Benediktas Striška. Kolūkio vadovu jis išbuvo 30 metų. Petrauskynės kaimo žmonės greitai pritapo naujame ūkyje. Vytautas Bukaltas buvo paskirtas Paįstrio mechaninių diktuvų vedėju, Petras Kučinskas- kombaininku. Buvusi " Įstros " tarybinio ūkio buhalterė Benedikta Žilvitytė-Bukaltienė taip pat tęsė savo įprastą buhal

Benedikta Žilvitytė-
Bukaltienė

terinį darbą. Kiti kaimo gyventojai dirbo lauko darbininkais.

Vytautas Bukaltas

Petrauskynės kaimo nepalietė masiškas Lietuvos žemių melioravimas ir sodybų nukeldinimas. Visas kaimas išliko nesunaikintas. Nuo toliai į darbo vietas buvo dideli, bet gyveno daug laisviau ir patogiau. Čia ir ganyklos buvo arti namų, ir pasišienauti nereik

ėdavo važiuoti už keliolikos kilometrų, ir gyvulį buvo lengviau užsiauginti.

1991 metų kovo mėnesio 11 dieną atkūrus Neprikalusomybę, Lietuvoje prasidėjo naujas ūkio reorganizacijos etapas. Vienos struktūros buvo naikinamos, kuriamos naujos. Prasidėjo žemės ir pastatų privatizavimas, jų dalijimas buvusiems savininkams. Lengviau Petrauskynėje vyko ir žemės reforma. Kadangi visi gyveno buvusioje savo žemėje, gerai žinojo jos ribas, greičiau pavyko susitarti su žemėtvarkininkais dėl žemės matavimo. Tik kiek ilgiau užtruko dokumentų sutvarkymas.

Kazimiero Kučinsko sūnus Petras ir Leono Žilvičio žentas Vytautas Bukaltas ėmė ūkininkauti. Aišku, pirmieji metai nebuvo lengvi. Bet abu buvę mechanizatoriai, sugebėjo išigyti šiek tiek technikos, įpratę prie žemės darbų. Labai ryžtingai imasi ūkininkauti Petro Kučinsko sūnus Vaidas. Vėl ėmė atgyti kaimas. Nors labai sunkiai, bet, žinima, jis atsities. Tik gaila, kad anžius kai kurių ūkininkų jau senyvas, ir trūksta sveikatos bei darbo jėgos, o jaunimas Petrauskynės kaime nebenori grįžti prie žemės. Pagaliau labai mažai jaunimo bei gyventojų ir beliko.

Jono Kalkio sodybos neliko nė ženklo. Ten dabar Paįstrio žemės ūkio bendrovės laukai. Kadangi buvo nevedęs, neliko ir palikuonių. Seniausia Petrauskynės gyventoja Emilija Stašytė, gimusi 1910 metais. Senieji gyventojai išmirė vienas po kito. Tik senelis Jurgis išėjo Anapilin 1948 metais, Elzbieta Stašienė- 1966 metais, Barbora ir Leonas Žilvičiai, Kazimiera Kučinskienė- 1980, Kazimieras Kučinskas- 1986 metais. Vos ne visi senolių vaikai jau septintą dešimtį skaičiuoja. Suaugo ir savarankiškai gyvena ketvirtoji šio kaimo karta.

Petro Kučinsko šeimoje- penki asmenys. Petro brolis Povilas dirba daugiau kaip trys dešimtys metų Panevėžyje statybininku, nežada ūkininkauti. Petro žmona Pranutė Lapėnaitė-Kučinskienė atitek

ėjo iš Smilgių kaimo (Pasvalio raj.)- tikras gamtos vaikas. Visą amžių susiejo su žeme. Ir dabar poilsio nėra, prapuolusi įvairiuose žemės ūkio darbuose. Dukra Edita, baigusi Politechnikos institutą (dabar Kanno technologijos universitetas) ir įsigijusi inžinieriaus-elektriko specialybę, keletą metų dirbo Tiksliosios mechanikos gamykloje, o po etatų mažinimo persikvalifikavo į buhalterės specialybę ir dirba buitės tarnyboje. Tik jaunasis Vaidas Kučinskas nusprendęs eiti senelių ir tėvų pėdomis- likti prie žemės.

Benediktos Žilvitytės-Bukaltienės ir Vytauto Bukalto šeimoje užaugo trys vaikai, bet nė vienas nenori grįžti prie žemės ūkio. Vyriausias sūnus Alvydas- geodezininkas, Raimundas ir Loreta baigė Panevėžio politechnikumą, abu dirba Dujų autokompresorinėje. Raimundas jau augina savas atžalas- Arminėlį ir Gretutę. Veronika Žilvitytė gyvena savo namuose su sesers Benediktos šeima. Gaila, kad materialinės sąlygos neleido siekti mokslo, nes buvo gabi, žingeidi. Dirbdama Piniavos apylinkės buhalterė, baigė vakarinę vidurinę mokyklą. Po reorganizacijos liko Panevėžio apylinkėje taip pat buhalterės pareigose.

Trečioji Leono Žilvičio dukra Stasė Žilvitytė-Mikeliūnienė (gimusi 1931 metais) iš namų išskrido 1942 metais, kai išsiprašė tėvų leisti mokytis. Baigė Panevėžio mergaičių gimnaziją (vėliau 2-oji vidurinė mokykla), 1958 metais- Vilniaus universitetą, įsigydama bibliotekininkės-bibliografės specialybę. Dvidešimt metų išdirbo G.Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje, apie dešimt metų lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja vakarinėje vidurinėje mokykloje. Savarankišką gyvenimą gyvena dukra Daina Mikeliūnaitė-Ubarevičienė, Vilniaus statybos institute (dabar Vilniaus technikos universitetas) įsigijusi architektės specialybę, augina septynerių metų sūnų Matą ir ketverių- Gabrielę. Gyvena ir dirba Joniškyje. Sūnus Audrius pasekė motinos pėdomis. Universitete įsigijo bibliotekininko specialybę ir dirba Velžio

paukštininkystės bandymų stoties bibliotekoje.

E.Stašytės sūnus Vytautas susiejo savo gyvenimą su sportu, Kazimieras per daug susidraugavo su taurele, prarado šeimą ir motinai iš jo maža paguoda. E.Stašytės brolis Antanas, grįžęs iš karo tarnybos 1944 metais neužsibuvo namuose. Saugumo sumetimais jis išsikėlė į Žemaitiją, Plungės rajoną Usnėnų kaimą, ten sukūrė šeimą, užaugino tris vaikus, juos išmokslino, o pats 1992 metais atsigulė Žemaitijos žemėje amžinam poilsiui.

Daug metų Petrauskynėje gyveno seni, pastovūs gyventojai. Gal prieš dešimtį metų Bukaltų kaiminystėje ėmė kurtis tarnautojų Klemenso ir Birutės Šeškų šeima. Jie Jono ir Elzbietos Žaldokų sodybos vietoje pasistatė ištaikingus namus ir kelinti metai gyvena pastoviai. Iki pokario metų ši vietovė priklausė Jadvinavos kaimui, dabar priskirta Petrauskynėi.

P A P R O Č I A I

Petrauskynė iki kolektyvizacijos laikų buvo Panevėžio šv.Petro ir Povilo bažnyčios parapijos, o paskui perėjo Paįstrio parapijai. Visi senieji gyventojai buvo laidojami šv.Petro ir Povilo bažnyčios kapinėse, o jau E.Stašienė, Kučinskai, B. ir L.Žilvičiai atgulė Paįstrio smėlio kalnely. Šv.Petro ir Povilo bažnyčioje didžiausi atlaidai būdavo birželio 29 dieną- šv.Petro ir Povilo dieną. Rugsėjo 8- Marijos gimimo diena. Į šiuos atlaidus kviesdavosi gimines, pasidarydavo miežinio alučio ir, grįžę iš bažnyčios, pasivaišindavo. L.Žilvitis darydavo labai skanų alų ir buvo žinomas apylinkėje kaip vienas geriausių aludarių.

Petrauskynės kaimo žmonės ir jų gyvenimo būdas nebuvo išskirtinis. Panašiai kaip ir kitose vietovėse buvo švenčiamos religinės ir kalendorinės šventės. Iš anksto buvo gaminami kalėdinei eglutei žaislai iš šiaudelių, popieriaus, kiaušinio lukšto. Labai įspūdingai atrodydavo šiaudelių grandinėlės, kuriomis apjuosdavo eglutę. Pirktinių žaislų kaime niekas neturėdavo, nupirkdavo vie

na kitą saldainį.

Kūčių dieną būdavo didysis pasiruošimas Kūčių vakarienei. Vyrai eidavo į mišką parnešti eglutės, vaikai ją puošdavo. Prieš šventes būtina visi eidavo į pirtį. O kol vaikai būdavo maži, juos maudydavo " ušėtke ". Visus tame pačiame vandenyje, tik perplaudavo švariu vandeniu. Petrauskynėje pirtį turėjo Kučinskai. Jei sudegus, eidavo į Dudurynę pas J. Bernotą, o karo ir pokario metais - už pusantro kilometro į Kašiaburį pas Makarauskus. Į pirtį turėdavo būtina pakviesti. Nekviestam eiti - nemandagu.

Ant Kūčių stalo visada būdavo dedama šieno, užtiesiama balta aštuonkampi staltiesė, padedamas kryželis, poteriai prieš vakarienę būdavo kalbami garsiai. Vadovaudavo šiam ritualui šeimos galva - tėvas. Jaunimas Kūčių naktį mėgdavo burti. Eidavo į lauką klausytis, kurioje pusėje šunys loja, nešdavo į vidų glėbį malkų ir skaičiuodavo, ar porinis pliauskų skaičius, ar ne. Nuo kojos mėsavo kaliošą ir žiūrėdavo, ar jis atsisukė į duris, ar į trobos vidų. Jei į durių - ateinančiais metais ištekėsi. Prisirašydavo ant popieriukų daugybę vardų ir pasidėdavo po pagalve. Naktį vieną iš jų išsitraukdavo ir žinodavo koku vardu bus išrinktoji ar išrinktasis. Pokario metais moksleiviai prieš Kalėdas dalindavos laiškučiais, kuriuos buvo galima skaityti tik Kūčių vakarą. Tie laiškučiai buvo pagal sugebėjimus apipavidalinti, išmarginti, išdailinti, juose surašyti gražiausi linkėjimai šv. Kalėdoms ir Naujiesiems Metams.

Naujieji metai nebuvo tokia didelė šventė kaip Kalėdos. Jiems ir nesiruošdavo atskirai. Petrauskynėje paskutiniaisiais metais prieš karą atsirado paprotys eiti sutikti Naujųjų metų pas ponus Štempelius. Dudurynėje. Jie buvo turtingi ūkininkai, išsila vinę, turėjo radijo aparatą, kviesdavo kaimynus pasiklausyti radijo.

Per Tris Karalius iš kitų kaimų ateidavo persirengėliai trys

karaliai, nes Petrauskynėje jaunų berniukų nebuvo. Jie juokau -
davo, linkėdavo laimės, prašydavo pavaišinti.

Didįjį šeštadienį prieš Vėlykas Petrauskynės kaimo vaikai su
kempinėmis eidavo tik į Paįstrio bažnyčią parsinešti švento van
dens ir šventintos ugnies. Pamaldų metu reikėdavo kniūbstiems
atsigulti. Aišku, vaikams tai sukeldavo juoką, o bobutės parda-
vos. Vaikų Didįjį šeštadienį būdavo daugiausia, nes suaugę ne-
turėdavo laiko, reikdavo ruošti šventėms. Išėję iš bažnyčios,
šventoriuje užsidėdavo šventam lauže kempinę ir degančią turė
davo parnešti namo, kad galėtų uždegti šventą ugnį ir tik tada
virti kiaušinius. Visu keliu žybsėdavo, rūkdavo išdžiovintos
kempinės. Kad ant vielos pririšta kempinė neužgestų, ją vaikai
sukdavo, pūsdavo, vieni nuo kitų stenkdavosi užsidegti, jei ji
užgesdavo. Būtinai į namus turėdavai parnešti degančią kempinę.
Ji būdavo sausa, ilgai degdavo, užtat ir buvo naudojama šventai
ugniai parnešti iš namus.

Vėlykų šventėms vaikai kieme pasitaisydavo gūžtelę, kad Vėlykų
rytą Vėlykis atneštų margučių. Ant šiaudinių stogų užaugdavo sma
ragdo žalumo samanės, ir tėvai leisdavo keletą kuokštų su grėbliu
nusipešti. O dažniausiai patys tėvai jas nutraukdavo nuo stogo,
nes vaikai nepasiekdavo.

Vėlykų rytą, žinoma, visi eidavo į bažnyčią, šventiškai išpuo-
šdavo vežimą, arkliui uždėdavo geresnius pakinktus, žinoma, kin-
kydavo patį geriausią arkli, nes reikdavo ir prieš kitus pasipui
kuoti. Patys važiuotojai taip pat apsirėdydavo pačiais geriausiais,
o jeitturėdavo, ir pačiais naujausiais rūbais. Grįžę iš bažnyčios,
papusryčiaudavo. Kiekvienas stengdavosi išsirinkti stipriausią
kiaušinį, kad kuo daugiau pramuštų. Į svečius pirmąją Vėlykų die
ną neidavo nei suaugę, neleisdavo nė vaikų. Antrąją Vėlykų dieną
vaikai eidavo per kaimą kiaušinaudami. Susirinkę į kurį kiemą, vai
kai, o kartais ir suaugę, ridinėdavo kiaušinius.

Vėlykoms kaime visada stengdavosi pasidaryti alučio, pavaišinti kaimyną ir patys pasivaišinti. Vaisės būdavo kuklios ir negausios. Vaikams Vėlykoms dažnai pakabindavo bent laikinas sūpuokles. Tai būdavo didelis vėlykinis džiaugsmas. Jei namuose sūpuoklių neturėdavo, eidavo pasisupti pas kitus draugus. Apylinkėje buvo nusistovėjęs paprotys, pulkauti. Jaunimas, ypač berniokai, eidavo daunuodami iš vieno kiemo į kitą, truputį pasivaišindavo ir keliaudavo kitur. Aplankydavo net kelis kaimus.

Kaime buvo labai mėgiamos "mojavos" pamaldos. Jos prasidėdavo gegužės pirmąją ir tęsdavosi visą mėnesį. Beveik kiekviename kaime viename kuriame kieme įrengdavo altorėlį. Altorėlio ruošimas irgi būdavo tam tikras ritualas. Dažniausiai vaikai ir jaunimas eidavo į mišką, pripjūdavo pataisų, nukirsdavo berželius ir grįžę puošdavo altorėlį. Gražiai apipindavo šv. Mergelės Marijos paveikslą, iš šonų pastatydavo berželius, pamarkdavo tuo metu daug žydinčių darželio ir lauko gėlių, pastatydavo dvi švakes, istatytas į stiklines su grūdais, kad jos nesvirtų į šonus. Petrauskynėje beveik visada "mojavos" (gegužinės pamaldos) būdavo pas Leoną Žilvitį. Jis turėjo gražų balsą, buvo raštingas, garsiai skaitydavo šv. Mergelės Marijos litaniją, o paskui užveddavo "Sveika Marija" giesmę ir visi susirinkusieji pritarėdavo. Į "mojavą" ateidavo žmonės iš Stalinionynės, Dudurynės, Jadvinavos ir net iš tolimesnių kaimų. Rinkdavosi vakarais, kai pargindavo ir sutvarkydavo gyvulius, pavalgydavo vakarienę. Šiokią dieną jaunimo būdavo mažiau, daugiausia ateidavo pagyvenę žmonės ir vaikai, o šeštadienį prisirinkdavo pilna seklyčia. Nors ji ir nebuvo dar įrengta, bet susirinkimams tikdavo. Nuo berželių, ypač pamerkty ievų kvapo net galva svaigdavo, o kvepiančios alyvos bei spragsinčios ir mirgančios žvakių liepsnelės, nuoširdus giedojimas su keldavo nenusekomą nuotaiką.

Jaunimui ir vaikams labai rūpėdavo vakarai po "mojavos". Vai

kai prisigalvodavo visokiausių žaidimų: slėpynių, " paskutinė po ra bėk ", " skelbiu karą " ir kitokių. Jaunimas dainuodavo, o šeštadieniais, kai jo susirinkdavo daugiau, atsirasdavo ir harmonika. Dainas keisdavo šokiai, ir tie pasilinksminimai tęsdavosi iki vėlyvos nakties, kol suaugusieji imdavo raginti skirstytis. Į visas puses nuskambėdavo dainos, vis labiau nutoldamos, kol užplūsdavo kaimą šventa pavasario nakties ramybė.

Rudenį prasidėdavo kūlimo talkos. Keturiiais arkliais veždavo motorą, dviems pačia kuliamają. Kūlimui savo kaimo žmonių neužtekėdavo. Jų reikėdavo apie dvidešimtį, todėl kviesdavosi ir iš tolimesnių kaimų. O paskui reikėdavo eiti į talką pas tuos, kurie tau padėdavo. Kūlimo metu greitai pastebėdavo, kuris darbštus, vikrus, kuris tingus, lėtapėdis. Leisti javų pėdus į mašiną reikėdavo patyrimo ir sugebėjimo. Nemokėdamas greitai užkišdavo mašiną ir motoras sustodavo. Iš naujo paleisti reikėdavo laiko. O visi norėdavo iškulti javus per dieną. Dažniausiai prie leidimo būdavo Leonas Žilvitis. Jis mėgdavo tą darbą, o, be to, šis darbas būdavo atsakingiausias ir garbingiausias.

Vaikams kūlimas būdavo ypatinga pramoga. Nenorėdavo jiems tą dieną ir į mokyklą eiti. Raičiodavosi, šokinėdavo po šiaudus, dūkdavo. Didesniems atsirasdavo ir darbo. Reikėdavo grėbliu atkasti pelus į peludę, minti šiaudus, šeimininkėms atnešti malkų.

Pabaigus kūlimą, kiekviename kieme būdavo pabaigtuvės. Visada kūlimui pjaudavo avių. Pagrindinis pabaigtuvių patiekalas būdavo virtiniai su plaučių įdaru. Sumanios šeimininkės pagyvinimui su galvodavo visokiausio įdaro. Visi talkininkai bijodavo, kad nepatektų netikras virtinis, nes iš to visi juokdavosi. Atsirasdavo virtinių su maltais pipirais, miltais, grūdais, spanguolemis ir t.t. Droversni nutylėdavo, radę tokį virtinį. Kai alutis nurausvindavo skruostus, prasidėdavo dainos. Tačiau ilgiau užsibūti negalėdavo, nes kitą dieną reikėdavo eiti kulti jau į kitą kie-

mą. Tik mėgėjai išgerti nesiskubindavo iš pabaigtuvių.

Didelėj pagarboj būdavo kuliamosios mašinistai. Juos sodindavo garbingiausioj vietoj už stalo, stengdavosi arčiau jų padėti daugiau ir skanesnių patiekalų. Kai kur juos sodindavo už atskiro stalo. Jie atrodydavo ypatingesni už kitus, nes paleisti ir sustabdyti kuliamąją atrodydavo labai sudėtinga. Petrauskynėj daugiausia naudodavosi mašinistų Petro Bajorūno ir Puolės Žadeikos kuliamąja. Šios kuliamosios savininkas buvo P. Velaniškis. Jų mašina būdavo tvarkinga, prižiūrėta, retai gėsdavo. Motorinėmis kuliamosiomis petrauskiniečiai pradėjo naudotis apie 1936 metus, skirstydami į vienkiemius. Tada žmonės turėdavo pavistatę didesnius klojimus, kuriuose jau galėdavo patalpinti kuliamąją. Per vidurį klojimo būdavo įrengtos dvejios durys, moliu grįstas laitas, o abiejuose šonuose sukrauti javai. ^{Vežant ar} Kuliant javus, abejos plačiosios durys būdavo atidaromos, kad būtų patogiau įvažiuoti ir išvažiuoti vežimui.

Nors ir sunkūs buvo pokario metai, bet jaunimas rinkdavosi viename ar kitame kieme pasilinksinti. Kadangi Petrauskynės kaime buvo mažai gyventojų, tad ir jaunimo mažai. Sueidavo į vieną vietą iš kelių kaimų. Labiausiai draugaudavo Kašiaburio, Dudurynės, Stallonynės ir Petrauskynės jaunimas. Iš kaimyninio Kriaučiūnų kaimo atėdavo tik Kripaičiai. Vasarą rinkdavosi dažniausiai ant Dudurynės kalniuko, iš visų pusių apsupto mišku. Tas kalnelis buvo pramintas Kaukazo kalneliu. Žiemą jaunimas susitardavo, kurį sekmadienį pas ką rinktis. Dabliausiai mėgiami Kašiaburyje būdavo V. Makarauskienės namai. Petrauskynėje - Žilvičių. Bet susirinkdavo Kašiaburyje ir pas Rudžius, Justiną Makauską, kol jų neišvežė į Sibirą, Jadvinavoj - pas] Žaldoką, Dudurynėje - pas] Tamošauską. Žinoma, burdavosi ten, kuriame ~~kaime~~ buvo jaunimo. Tuose namuose žaisdavo įvairius žaidimus, šokdavo, eidavo ratelius, dainuodavo.

Šis kraštas buvo žinomas kaip daininikų kraštas. Iš kur jauni

mas beėidavo, jį palydovė buvo daina. Pokario metais sakambėdavo tuo metu gimusios dainos apie vargstančius miško brolius, iš karo negrižusius ir seniau žinomos panašaus turinio dainos. Dažnai nežinodavo dainų autorių, o tik vėliau, labiau išprūsus, išsiaiškindavo, kad tai V.Mozuriūno, E.Matuzevičiaus, P.Širvio ar kitų poetų eilėraščiai, virtę dainomis.

Labai paplitęs paprotys šiame krašte buvo varduvuninkų vainikavimas. Žinodavo kiekvieno, nebūtinai jauno žmogaus vardadienį, pindavo ilgą ąžuolo vainiką ir, paslapčiom nunešę prie varduvininko namų, kaldavo virš durų. Viduryje nupindavo mažą rūtų ar kitų žolynų vainikėlį ir viduryje pritvirtindavo atviruką su linkėjimais. Prieš šv. Joną reikėdavo nupūnti kokius šešis vainikus, nes tai populiariausias vardas. Kol visus apeidavo, ir rytas išaušdavo. Prikalę vainiką, bėgdavę slėptis, bet, žinoma, taip, kad šeimininkas būtinai pasislėpusius surasdavo ir kviesdavo į vidų. O kiek būdavo kalbų, kaip kurį pagavo, kaip nepažino, kaip sekėsi apvainikuoti duris. Pasitaikydavo, kad kaltininkas neišgirsdavo ir tik rytą atsikėlęs rasdavo ant durų vainiką. Prieš atlaidus vainikuodavo ir kryžius.

Piemenų šventė- Sekminės. Šeštadienį prieš Sėkmines piemenys stengdavosi apkalšyti karves. Pindavo iš jaunų berželių šakų vainikus, primaišydami lauko gėlių ir kiekviename uždėdavo ant ragų. Jei karvė būdavo be ragų, bauže vadinama, jai vainiką rišdavo ant kaklo. Kai kurios karvės nesiduodavo vainikuojamos, nusidraskydavo jau uždėtus vainikus. Tad piemenukai vėl iš naujo pindavo, kaip ir galėdami tvirtesnius, kad vakare pargintų visas karves ir telyčias su vainikais. O karvių Petrauskynės kaime laikydavo po 4-5. Žinoma, tėvai ar šeimininkai atkreipdavo dėmesį į apkalšytas karves, dėkodavo ir girdavo piemenis už pastangas kuo gražiausiais vainikais išdabinti pargenamą bandą. Rytą pusryčiams piemenukai gaudavo po du virtus kiaušinius ir varškėčių virtinių. Kai k

kada vaikams ir po saldainį padalindavo.

Sekminių dieną seklyčią ir gryčią buvo priimta papuošti berželiais ir jų šakelėmis. Šakeles užkamšydavo už balkių lubose, berželius pastatydavo kampuose. Gaiviai kvėpėdavo berželiai, smėliu pabarstyta asla sudarydavo šventinę nuotaiką.

Petrauskiniečiai per Sekmines važiuodavo į Daujėnus (Pasvalio raj.), nes ten buvo garsūs Sekminių atleidai, stebuklinga šventinė pabrėžėdavo tikinčiuosius iš tolimiausių apylinkių. O kadangi Žilvičiai, Stašiai turėdavo Daujėnuose giminių, tai per Sekmines susitikdavo su artimaisiais, pasišnekėdavo, pasivaišindavo. Vaikams tai būdavo pati iškilniausia išvyka. Apie važinimą į Daujėnus pradėdavo šnekėti iš anksto ir ilgai neužmiršdavo to šurmulio, gausybės žmonių, visuose kiemuose sausakinšai pristatytų vežimų, prekiautojų saldumynais, strimelėmis ir kitomis prekėmis, džiaugdavosi gautomis dovanomis.

Graži tradicija, prigijusi kaimo, parapijos kunigų "kalenda" Bažnyčioje paskelbdavo, kada ir kokie kaimai bus lankomi. Važiuodavo kunigas, vargonininkas ir zakristijonas. Iš kaimo nuvažiuodavo dvi "padvados". Gražiuoju vežimu ar rogėmis veždavo kunigą, kitu važiuodavo bažnyčios tarnai. Jie atvažiuodavo pirma kunigo, tardavosi dėl duoklės bažnyčiai. Kaimo susitardavo, kuriame kieme svečiams bus pietūs, kurie truputį pavaišins. Dažniausiai pietus duodavo Bernotai arba Žilvičiai. Kunigas, įėjęs į vidų, šventindavo namus, apdalindavo šeimos narius šventais paveikslukais, o vaikus - ir saldainiais. Vaikai bijodavo kunigo, slėpdavosi už motinos sijono, nenorėdavo garsiai kalbėti poterių, kad nesutriktų. Namai būdavo apšvarinti, grindys balčiausios, stalas lietuviškais raštais išmarginta staltiese užtiestas. Pietų metu namiškiai kunigo varžydavosi, bet džiaugdavosi ir nuoširdžiai laukdavo to betarpiško susitikimo su dvasios ganytoju. Bažnyčios tarnai paimdavo rinkliavą: grūdų, dešrų, kumpio, o kartais ir pini-

gų. Vieni pasitenkindavo tuo, ką savininkas duodavo, kiti įkyriai prašydavo, ko jiems labiau reikėjo. Tačiau kalendos palikdavo šviesų prisiminimą. Išleidus svečius, kartais pasikviesdavo artimiausius kaimynus pasivaišinti, nes pietums visada buvo padaroma gardaus alučio. Pasakodavo vieni kitiems, ką kalbėjo kunigas, kas nutiko vaikams, aptarinėdavo duoklę bažnyčios tarnams.

Išsiskirsčius į vienkiemius, iki antrojo pasaulinio karo Petrauskynės kaime vestuvių nepasitaikė. Po karo suaugo naujoji karta ir prasidėjo vienur didesnės, kitur kuklesnės vestuvių šventės. Dažnai jos vykdavo ir jaunosiosios, ir jaunojo pusėj. Jaunosios pusėj dalyvaudavo jaunosiosios giminės. Antrą dieną išlydėdavo į jaunojo pusę. Vykstant į bažnyčią, tėvai laimindavo, pasakydavo keletą žodžių. Jaunieji su visais vestuvių svečiais atsisveikindavo, o grįžę iš bažnyčios, pasisveikindavo ne tik su tėvais, bet ir su visais svečiais. Tėvai jaunosius sutikdavo su duona ir druska. Vėliau piršliams ir pajauniams reikėdavo išpirkti stalą, nes visada jis būdavo užimtas, krikštasuolėj pasodinti netikri jaunavedžiai, dainuojamos tam tikros dainos. Vestuvininkai šmaikštaudavo, reikalaudavo parodyti dokumentus ir, gavę saldainių ir gėrimo, užleisdavo tikriems jauniems ir palydai vietą už stalo. Jaunimas mokėdavo nemažai vestuvinių dainų, neapleidavo be muzikantų, bet jie vestuvių organizatorių vaidmens neatlikdavo. Jie būdavo piršlys. Muzikantai tik grodavo. Kitą vestuvių dieną vestuvininkai stengdavosi pavogti pamerges, jaunąją, o jaunikis ir pajauniai, jei nenusaugodavo, turėdavo jas išpirkti. Pajauniai su pamergėmis keisdavosi dovanomis (dovanėlėmis). Prie jų pajauniai visada dovanodavo saldainių.

Iš antrosios, jaunojo pusės, atvažiuodavo kviesliai. Tai būdavo tikras karnavalas. Prigužėdavo kiemas čigonų, daktarų, amerikonų, policininkų, seselių su švirkštais, ir t.t. Jie dainuodavo įvairias dainas, kviesdavo svečius į jaunojo pusę, stengdavosi

ką nors pavogti. O kvieslius šeimininkai vaišindavo, svečiai juos saugodavo, kad nepasigautų vištų ar šiaip ko nors nepačiuptų. Taip pat kviesliai stengdavosi pavogti pamergę ar net jaunąją. Labiausiai reikėdavo saugotis, kad nenugirdytų, nes visi stengdavosi siūlyti išgerti arba sutaisydavo kokio nors labai stipraus gėrimo ir vaišindavo. Pasiautę kviesliai suvirsdavo į vežimus ir išdardėdavo, kiekvienas ką nors išprašęs ar be prašymo sučiupęs jaunųjų gyvenimo pradžiai. Vėliau kviesliuos važiuodavo jau su mašinom. Šios tradicijos labai pagyvindavo vestuves. Mūsų krašto kviesliai elgdavosi gražiai, prigalvodavo įvairiausių pokštų. Nieko neižeidavo, nesuvulgarindavo vestuvių papročių.

Dažniausiai jaunojo pusėje ateidavo ir piršlio melagio egzekucija. Kaltinimo tekstai atitikdavo piršlio būdo ir fizines savybes. Trafaretinių, besikartąjančių visose vestuvėse tų pačių kalbų tuo metu nebūdavo nė vienoje vestuvėse. Viskas būdavo susieta su to krašto žmonėmis, gyvenimu ir vietove. Tuo tos kalbos buvo labai gyvos, taiklios, nepaprastai nuotaikingos. Piršlio kėrinu vestuvės dar neužsibaigdavo. Vėl visus sodindavo už stalų, svečius vaišindavo piršlio ašaromis, krauju, trauktinėmis ir kitokiais piršlio suruoštais gėrimais su atitinkamais pavadinimais. Kai kur vestuvės tęsdavosi tris ir keturias dienas. Vienur vestuvių tradicijos būdavo turtingesnės, įvairesnės, kitur netokios išradingos ir įdomios.

Gražios ir graudžios buvo laidojimo tradicijos. Į laidotuves ateidavo nors ir labai toli būtų miręs žmogus. Visada toje apylinkėje būdavo vyrų ir moterų, sugebančių ir mokačių pakasynų giesmes. Žinoma, giedodavo iš senovinių kantiškų, kurios būdavo perduodamos iš kartos į kartą. Žodžiai būdavo senoviniai, daugybė barbarizmų, archaizmų. Bet kaimiečiai buvo pripratę prie to ir žinodavo, kurį vakarą kokias giesmes giedoti. Ypač graudulingas būdavo mirusiojo išlydėjimas iš namų. Vežimas, kuriuo bus veža-

mas karstas, būdavo puošiamas borželiais, o žiemą eglaitėmis. Prie karsto gėlių būdavo labai mažai. Atnešdavo tik tas gėles, kurias turėdavo namuose, mieste jų nepirkdavo. Vainiką, jeigu kas atnešdavo, irgi pindavo namuose. Žiemą vainiką puošdavo savo padarytomis dirbtinėmis gėlėmis. Tik vasarą gėlių būdavo daugiau. Išlydint ~~at~~ iš namų, giedoriai giedodavo " Visų Šventųjų " litaniją. Išsirikiuodavo iki IO-12, o kartais ir mažiau " padvadų " (arkliais kinkitų vežimų). Tuoju už karsto važiuodavo giedoriai ir visą kelią giedodavo, ar lydėtų į Panevėžį, ar į Pajstrį. Tas giedojimas labai jaudindavo kiekvieną, kuris pasilikdavo namuose, o taip pat kitų kaimų žmones, nes giesmės toli buvo girdėti. Išgirdę giedant ar sutikę laidotuvių eiseną, vyrai nusiimdavo kepures, kiekvienas kalbėdavo " Viešpaties angelas " ar " Amžinąjį atilsį ". Bažnyčioje ir kapinėse apeigos vykdavo panašiai kaip ir dabar. Po laidotuvių mirusiojo namuose būdavo giedamas Rožančius bei tam skirtos giesmės, po to valgėdavo. Dabar vadinami gedulingi pietūs būdavo kuklūs, bet alaus pakasynoms visada darydavo, skersdavo kiaušę. Kapus daugiausia tvarkydavo pavasarį ir prieš Visų Šventųjų dieną. Žydinčių gėlių mažai būdavo sodinama, daugiausia kapai buvo puošiami įvairiomis sedumo rūšimis, daugiausia burbulų pavidalo sedumu, išdėliodavo kryžių. Vėlinių dieną irgi žydinčių gėlių nenešdavo, kapą nuklodavo eglaičių šakelėmis, išdėliodavo baltonis, rudenį pasidabinusio medelio (nežinau pavadinimo) uogomis arba prie kapo padėdavo nupintą vainiką ir uždegdavo žvakes. Prie bažnyčių ir kapų Visų Šventųjų ir Vėlinių dieną išsirikiuodavo daugybė elgetų. Vieni giedodavo, kiti garsiai meldavosi, tretį prašydavo išmaldos. Praeidami pro šalį, žmonės dalindavo išmaldą ir sakydavo mirusiųjų vardus, už kuriuos reikia pasimelsti.

Manoma, kad laidojimo ir mirusiųjų pagerbimo papročiai panašūs būdavo ir kituose kraštuose, ne vien Petrauskynės apylinkėse. Kiekviena nauja karta juos perimdavo ir perduodavo savo vaikams. Net

ir giedoti Kaidotuvėse pradėdavo jauni, kurie turėdavo gerus balsus.

Kai kurie papročiai išnyko, kai kurie atsirado nauji, kai kurie atgimsta iš naujo, buvę pamiršti. Bet kaimo gyvenime jie labai gražūs, natūralūs, suaugę su to krašto žmonių gyvenimo būdu, galvosena. Reikia manyti, kad iš naujo besikuriantis kaimas atgaivins buvusius papročius, susijusius sužemės ūkio darbais, su žmonių gyvenimu. O kaime dabar kūriasi visai nauji žmonės, dažnai atvykę visai iš kito krašto. Vietinių gyventojų, kurių šaknys siekia tolimą senovę, nebadaug belikę. Taigi buvę papročiai tame krašte gali visai išnykti, o atsirasti nauji, tam kraštui nebūdingi.

Apie Petrauskynės kaimą pasakojo:

1. Petrauskynės kaimo gyventoja E. Stašytė (g. 1910 m.)
2. Adolfavos kaimo gyventoja J. Skujienė (g. 1907 m.)
3. Petrauskynės kaimo gyventojas P. Kučinskas (g. 1933 m.)
4. Petrauskynės kaimo gyventojos B. Žilvitytė-Bukaltienė (g. 1929 m.) ir
V. Žilvitytė (g. 1934 m.)
5. Paįstrio gyventoja P. Bajorūnaitė-Kvedaraitė (g. 1920 m.)

Panaudota knyga "Paįstrio apylinkės istorija.- Panevėžys, 1991.- P. 75-76, 91-92

J A D V I N A V A

Maža žymių belikę iš senojo Jadvinavos kaimo. Nelikę šiame krašte ir tų žemių buvusio savininko Hoppeno palikuonių. Neaišku, kiek tais laikais Jadvinauvoje gyveno žmonių, kiek buvo šeimų. Minima, kad čia kažkada buvęs Jadvygavos dvarelis, kai kas vadino Opynės dvaru. (1)

Apie 1905-uosius metus iš pono Hoppeno apie 100 dešimtinių žemės pirko iš Berniūnų (Panevėžio rajonas) kilęs Povilas Mikalajūnas (1876-19). Visas pirmo-pardavimo operacijas tvarkė Vilniaus bankas, tarpininkaujant žydai Borachui. Povilas Mikalajūnas iš Berniūnų išsikėlė, " užėmęs užkuri " ir ūkį palikęs seseriai. Kodėl jis pasirinko tokį nuošalų kraštą, norėdamas pradėti kurti naują gyvenimą, sunku pasakyti.

Būsimoji Povilo Mikalajūno žmona Jadvyga Vidugirytė-Mikalajūnienė gimė ir augo gražioje ir garsioje knygnešių lankymosi vietoje- Ustronijoje. Tai Panevėžio rajono Krekenavos apylinkėje, atokiau kelio Krekenava-Naujamiestis, vingiuojančio Vadakties upelio apjuostas, stovi unikalus XIX amžiaus pabaigos architektūros paminklas- Ustronės (sulietuvinta Ustronija) vienkiemis. Ypač vertingas Ustronės svirnas, kuris skyrėsi nuo šiam kraštui būdingų. Aišku, kad to vienkiemio savininkas Povilas Vidugiris savajame svirne ne tik javus saugojo. Tai buvo garsi draudžiamų lietuviškų knygų slėptuvė, traukusi prie savęs Aukštaitijos šviesuolius, knygnešius. Čia lankydavosi ir malonų prieglobstį buvo suradęs 1902-1904 metais Vadaktėliuose klebonavęs lietuvių dvasios milžinas Juozas Tumas-Vaižgantas. (2)

Povilas Vidugiris (1837-1923) buvo žemdirbys, puikus sodininkas ir švietėjas, tiesęs kelią į šviesą ir laisvę. Povilo ir Jadvygos sodyboje augo keturių hektarų sodas ir keturios dukterys.. Pats būdamas šviesus žmogus, Povilas Vidugiris ir mergaites lenkė prie mokslo. Sūnus Paulius baigė " Saulės " mokyklą, Jadvyga du metus ėjo lavintis pas Zavišą, Udrų savininką. Tėvai ir senelis kovojo už lietuvybę, ir

vaikams skiepijo meilę lietuvių kalbai ir raštui.

Pramokusios seserys Ustronėj beveik mokyklą ikūrė: mokė lietuviško rašto vaikus ir suaugusius. Trečioji dukra Jadvyga buvo labiausiai motinos mylima. Ji buvo visų gražiausia, aukšta, liekana. Jadvygai tėvai žadėjo palikti Ustronę, bet pasipiršo jaunikis iš Paįstrio su šimtu hektarų žemės. Labai nenorėjo Jadvygos iš Ustronės išleisti, bet negalėjo ir prieštarauti dukters pasirinkimui. Motinos Jadvygos vyras buvo Povilas, ir mylimiausioji duktė Jadvyga taip pat pasirinko Povilą. Taip ir ištekėjo už Povilo Mikalajūno. Iš būsimo svainio P.Vaičiūno gavo 1000 rublių pasogą. Jadvyga tą 1000 rublių paaukojo Paįstrio bažnyčios statybai. (3) Pas savo numylėtinę dukrą gyventi į Jadvinavą atsikėlė ir motina. Sulaukusi gilios senatvės, mirė 1943 metais. Palaidota Jadvyga Vidugirienė Paįstrio kapinėse.

Kada jaunieji Mikalajūnai pradėjo savo bendrą gyvenimą, nepavyko sužinoti, bet apie 1910 metus jie jau buvo žinomi Jadvinavoje.

Dvidešimt hektarų žemės P.Mikalajūnas dar buvo pirkęs iš kito pono (pavardė nežinoma) Beržynėlyje. Jadvinavoje dalį žemės už įstro P.Mikalajūnas pardavė P.Barauskui. Visus trobesius naujasis įsigytos žemės savininkas statėsi naujus. Tik vienas nedidelis namelis, kuriame vėliau gyveno pusininkai, galėjo būti nupirkti kartu su žeme. Statydami trobesius, žmonės buvo užtikę kažkokių buvusių pastatų pamatus. Matyt, toje vietoje kažkada būta sodybos. Didelį gyvenamąjį namą, " U " raidės formos tvartą, klojimą, daržinę, jaują, klėtį, pirtį, didelį rūsį pastatė palyginti greitai. Tai buvo tradiciniai stambaus ūkininko trobesiai, visi mediniai. Jauja naudodavosi ir daugelis apylinkės gyventojų, kurie augindavo linus. Tik, žinoma, po to, kai išmindavo pono linus.

Gyvenamajame name buvo penki kambariai. Visi paprastai apstatyti, išskyrus didįjį kambarį (svetainę). Jame stovėjo brangūs juodo drožinėto medžio meniški baldai. Minkštoji baldų dalis buvo apmušta raudonu aksomu. Šiokiomis dienomis baldai buvo apvilkti bal-

tu audeklu. Dvarų savininkai dažnai turėdavo bibliotekas, bet Mikalajūnai bibliotekos neturėjo, neturėjo ir brangių originalių meno kūrinių. Sienas puošė šventųjų paveikslai, žymių dailininkų reprodukcijos. Pavyzdžiui, Leonardo da Vinči "Paskutinė vakarinė" ir kiti. Vienas Širdies Marijos (nežinomo autoriaus reprodukcija) paveikslas, Mikalajūnų dovanotas, tebėra pas Žilvičius Petrauskynėje.

Rytinėje ir šiaurinėje sodybos pusėje buvo užveistas sodas. Be vaismedžių, sodyboje augo du kedrai, buvo pasodinta ažuolų, liepų, klevų. Prie pat namo augo vynuogės. Tiesiai į plentą nuo savo sodybos Mikalajūnai pravedė kelią ir dalį jo apsodino ažuoliukais ir liepomis. Šie medžiai ir šiandien tebelapoja, primindami kadaise čia buvusią alėją. Gale namo, vakarų pusėje P. Mikalajūnas pastatė ažuolinį kryžių, apsodino baltomis alyvomis. Sausrų metu ar lietingomis vasaromis visi prie to kryžiaus meldavosi, prašydami Viešpaties pagalbos.

Mikalajūnai nebuvo turtingi. Turėdavo skolų. Dirbo žemę, ūkininkavo, sėdavo javus, linus. Pastačius Panevėžyje cukraus fabriką, ėmė auginti cukrinius runkelius. Laikydavo po 5-6 melžiamas karves, prieauglio bulių, arklių-3-4. Augindavo daug kiaulių, avių, žasų, kalakutų, ančių, vištų. Apylinkėje girdėdavosi, kaip pas Mikalajūnus rėkdavo povai. Povus laikydavo tik dvaruose.

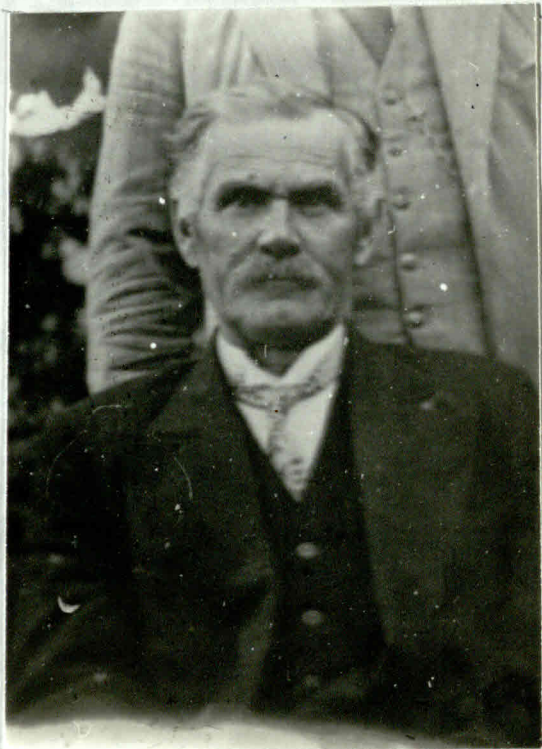
Dalį žemės Mikalajūnai nuomodavo pusininkams. Pusininkai keisdavo vieni kitus. Buvusi samdinė Marijona Kochanauskaitė-Lipnevičienė prisimena pusininkais buvusius Preidžius, Miknius, Lipnevičius, Petrauskus. 1922 metų žemės reforma Mikalajūnų ūkio nepalietė.

Ūkio darbams daugiausia vadovaudavo ponis Mikalajūnienė. Ji paskirstydavo darbus, tvarkydavo šeimyną. Mikalajūnai dažniausiai samdydavo du bernus, dvi mergas, du piemenis. Gyvulių bandą ganydavo kartu su pusininkais, tai atrodydavo, kad ganosi didžiulis

pulkas. Viena merga rytais melždavo karves, paskui gamino šeimynai valgi. Kita taip pat padėdavo pamelžti karves, o po to šerdavo kiaušes, prižiūrėdavo kitus gyvulius. Bernai dirbdavo laukuose, žiemą ruošdavo malkas, mindavo linus. Kadangi linų sėdavo daug, tai su jais darbo būdavo pakankamai. Marijona Kochanauskaitė-Lipnevičienė tarnavo pas Mikalajūnus 19 metų. Ji buvo tapusi tartum šeimos nariu. Už darbą P.Mikalajūnas Beržynėly pastatydino trobesius ir, žmonių vadinama Mikalajūnų Manė, su dukra Regina juose apsigyveno.

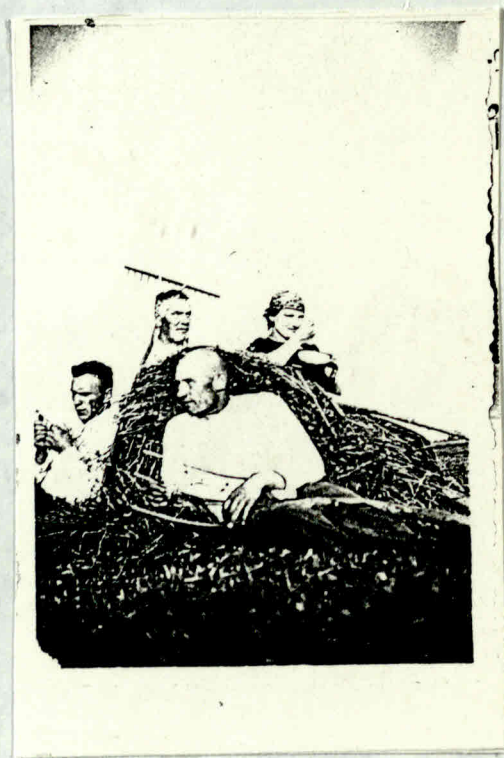
Bronius Kupčiūnas buvo P.Mikalajūno giminaitis. Tėvams mirus, 13 metų Broniuką Mikalajūnas paėmė augintiniu, o tuo pačiu ir pagalbininku. Pradžioje ganė žąsis, o paūgėjęs ėmėsi vyriškesnių darbų. Jis atlyginimo negaudavo, žinoma, būdavo truputį laisvesnis, negu kiti sandiniai. Bronius buvo aistringas medžiotojas. Mikalajūnas be dirbamos žemės turėjo nemažai miško, tad jame, o gal ir kitame Bronius medžiodavo. Atrodo, kad mėgiamiausia jo daina buvo " Išėjo strielčiukai į mišką medžioti..." Bronius turėjo gražų, švelnų tenoro balsą. Visi, išgirdę jaunimą dainuojant, atskirdavo Mikalajūno Broniaus balsą. Jeigu Mikalajūnai važiuodavo kur į svečius, visada važnyčiodavo Bronius ir kartu su ponais svečiuodavosi. Jam Mikalajūnai nupirkdavo, kas būtina, duodavo kiek pinigų saviems reikalams, bet, žinoma, Bronius Kupčiūnas nesijausdavo savarankiškas. P.Mikalajūnas buvo prižadėjęs Broniaus vedyboms skirti 20 ha žemės, padėti pasistatyti trobesius. Bet to įgyvendinti nebeteko. Ne dėl Mikalajūno kaltės Bronius liko nuskriaustas, o netikėta 1940-ųjų metų okupacija sugriovė visus planus.

Mikalajūnai buvo geri žmonės, gerbiami, sąžiningi, teisingi. P.Mikalajūnas buvo paprastesnis, valstietiškos prigimties, o J.Mikalajūnienė- poniškesnė. Beveik kiekvienoje šeimoje apylinkėje yra jų krikšto sūnus ar krikšto duktė. P.Mikalajūnas buvo labai tolerantiškas. Savo politines pažiūras jis mėgdavo apibrėžti: " Padėk Dieve ir bėgančiam, ir vejančiam." Kai kas atsimena, kad P.Mikalajūno jaujoje trumpam buvo apsistoję net tarybiniai partizanai.

Povilas Mikalajūnas

Prie Ēienapjūtēs. Su
 grēbliu P. Mikalajūnas. Su
 šakēmis- B. Kupčiūnas. Sam-
 dinē M. Kochanauskaitē stip-
 rinasi.

Mikalajūnai pasižymėjo giliu religingumu, materialiai rėmė bažnyčią. Žmonės dar atsimena, kad jie paskyrė " dzesincyną " savo miško Paįstrio bažnyčios statybai. Tuo metu buvęs Paįstrio parapijos klebonas Jurgis Tilvytis-Žalvarnis paįstriečiams skirtose eilėse " Paįstriečiai " rašė

Dar Mikalajūnas duosnus Jadvinavo
Dešimtinę vieną bažnyčiai aukavo.
Tuoį miško delianką žmoneliai nušėrė
Į darbą kaip vienas visi įsitvėrė.

Mikalajūnas priklausė šaulių organizacijai. Organizaciją rėmė ir materialiai. Pasistatę Paįstryje šaulių namus, 1928 metais dešimtosioms Nepriklausomybės metinėms nutarė prie šio namo pastatyti " Laisvės kryžių ". Medžiagą- ažuolą davė dvarininkas J.Sabaliauskas. Daug aukojo ir Jadvinavos dvarininkas P.Mikalajūnas. Jie rūpinosi visa to kryžiaus statyba. Vietą rinko ir statybai vadovavo skulptorius, tėviškėnas J.Zikaras. (4)

P.Mikalajūnas buvo didelis Lietuvos patriotas. Kovojo už Vilniaus gražinimą Lietuvai, nuolat kartodamas: " Mes be Vilniaus nenurimsim ". Mikalajūnų patriotizmas pasireiškė dar ir tuo, kad jie stengėsi skiepyti lietuvių mokytojų. Nors 1904 metais buvo panaikintas spaudos draudimas, bet lietuviškos mokyklos Lietuvoje steigėsi sunkiai. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Lietuva pateko į kaizerinės Vokietijos priespaudą. Lietuviškų mokyklų trūko, leidimus joms steigti kai kur gaudavo. Šioje ~~aplinkėje~~ arti mokyklos nebuvo, ir nelabai kas norėjo, kad esant mokyklai, čia nuolat maišytųsi žandarai. Bet P.Mikalajūnas nepebūgo žandarų ir sutiko savo namuose įkurti mokyklą. Pats surado mokytoją, savo giminaitę Oną Gurskaitę-Aišinienę.

Ona Gurskaitė kilusi iš turtingų ūkininkų šeimos netoli Navadolio (prie Panevėžio). Tėvai buvo nusprendę Oną leisti į mokslus. Pedagoginį išsilavinimą ji įsigijo Kaune. Mokytojavo Spirakių, Troškūnų, ilgiausiai Paliūniškio pradinėse mokyklose. Kai ištekėjo

85

už garsaus knygnešio Antano Aižino sūnaus savanorio Prano Aižino, persikėlė gyventi į Panevėžį. M.Valančiaus gatvėje (dabartinėje "Raketos" kino teatro vietoje) pasistatė namus, dirbo Respublikos gatvėje esančioje pradinėje mokykloje. Buvo gera mokytoja, aktyvi visuomeninkė. Mirė Ona Gurskaitė-Aižinienė 1979 metais.

Mokykla pas Mikalajūnus išbuvo vieną žiemą. Į Mikalajūnų namus sueidavo vaikai iš Stanionių, Kriaučiūnų, Apydėmės, Petrauskynės ir kitų kaimų. Kai mokytoja išvažiavo, o apylinkėje jau organizavoši bolševikai paimti valdžią, Mikalajūnas, tikriausiai, pabūgo pašaliečių dėmesio, mokykla išsikėlė į Petrauskynės kaimą pas J.Stašį.

Apie 1931-uosius metus vėl pas Mikalajūnus buvo atkelta mokykla iš Mitabynės. Bet ji veikė labai trumpai. Šiose apylinkėse mokyklnio amžiaus vaikų nebuvo daug, o Įstricos ūkininkai norėjo turėti arčiau mokyklą. Brazdžionis surinko iš gyventojų parašus, surašė visus vaikus ir, nuvažiavęs į Kauną, išsireikalavo, kad mokykla būtų perkelta į Įstricą. Ji išsikūrė Rapkevičiaus namuose.

P.Mikalajūnas mėgdavo pabendrauti su kaimynais. Sutikęs kiekvieną pakalbindavo, aptardavo įvairius ūkio reikalus.. Nevengdavo pasi svečiuoti pas kaimynus, išgerti stiklinę alučio ar arbatos. Kai pažįstami ūkininkai norėdavo iš bankų paimti paskolą, reikėdavo, kad kas nors iš patikimų žmonių juos žiruotų. P.Mikalajūnas, rizikuodamas savo turtu, duodavo garantiją. Kartais pasitaikydavo, kad nesažiningi žmonės pasinaudodavo P.Mikalajūno patiklumu ir jam tekdavo materialiai ir moraliai nukentėti. Apie 1933-uosius metus P.Mikalajūnas buvo nusprendęs nupirkti Roberto Skujos išvaržytą žemę. Bet tam jo žingsniui paprieštaravo žmona J.Mikalajūnienė.

Jis mokėjo ir dirbo visus ūkio darbus. Buvo sveikas, stiprus, stambus vyras. Valgydavo kartu su šeimyna. Visas merginas, taip pat ir sandines vadindavo dukromis. J.Mikalajūnienė sau, dukrai ir anūkei valgį gamindavo atskirai. Mėgo šeiminkauti, gerai ir skaniai

gamindavo, kepė tortus, pyragus.

Duktė Jadvyga gimė 1916 metais. Pradžios mokyklą baigė Paliūnišky, pas savo giminaitę mokytoją O. Aižinienę. Vėliau mokėsi Panevėžio mergaičių gimnazijoje, po to Kaune medicinos mokykloje ir Vytauto Didžiojo universitete studijavo mediciną, Bet universiteto nebaigė. Ištekėjo už gydytojo Vytauto Stanionio, norėjo kartu su vyru dirbti gailėstingąja sesele. Bet prasidėjo karas. Vyras dingo be žinios. Ir visą gyvenimą Jadvyga slapčia laukė, tikėjo, neprarado vilties sulaukti grįžtančio vyro. Bet jis negrižo...

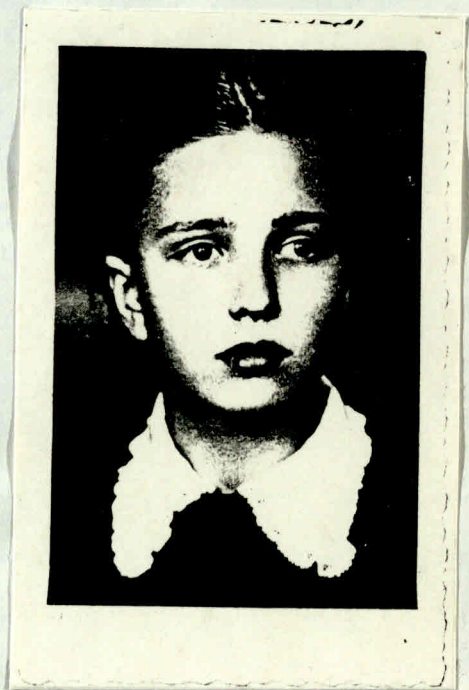
1942 metais gimė duktė Nijolė. Jadvyga su dukrele grįžo pas tėvus į Jadvinavą. Mergaitė buvo silpnos sveikatos. Motina ir močiutė labai mažylę prižiūrėjo, saugojo, lepino. Kviesdavosi pažaišti su Nijole kaimynų Žilvičių Verutę, kuri už Nijolę buvo aštuoneriais metais vyresnė, mokėjo gražiai skaityti pasakas, deklamuoti ne tik eilėraščius, bet ištisas poemas, eiliuotas pasakas. Nijolė labai mylėjo Verutę, laukdavo jos, motina kartais leisdavo parsivesti ją į savo namus. Nijolė draugaudavo su pas Mikalajūnus gyvenusia savo bendraamžė Regina Kochanauskaite. Ponia Mikalajūnienė sekma dieniais jas abi atsiveždavo į Paįstrį, į bažnyčią, atrodo, kad Reginai nepagailėdavo ir gražesnio drabuželio.

Mikalajūnai draugaudavo su dvarininkais Kuzminskais iš Kuzmininkynės (netoli Paįstrio), Paįstrio pradinės mokyklos mokytojo P. Tamošiūno šeima, Paįstrio klebonu S. Dailidoniū, giminaičiais Gurskiais iš Navadalio. Kai O. Gurskaitė-Aižinienė gyveno Panevėžyje, Mikalajūnai dažnai buvodavo pas juos, O kai P. Mikalajūną areštavo, Aižinai, vienas likusias moteris, rėmė ir materialiai.

Jadvyga Mikalajūnaitė-Stanionienė mėgo pasilinksinti su kaimo jaunimu, visą gyvenimą buvo linksma, optimistė. Turėjo ir pedagoginių sugebėjimų. Ji apie 1936-uosius metus, kai paįstriečiai laukė atvykstančio vyskupo K. Paltaroko, organizavo Jo ekselencijos sutikimą. Parinko ir išmokė vaikus vyskupo sveikinimo tekstą bei vadovavo

Jadvyga Mikalajūnaitė
Panevėžio mergaičių
gimnazijos moksleivė

J. Mikalajūnaitės-Stanionienės
dukra Nijolė Stanionytė

J. Mikalajūnaitė-Stanionienė
su dukra Nijole

sutikimo ceremonialui. O kai per karą grįžo į tėviškę nebaigusi studijų, plačioje apylinkėje pagarsėjo kaip šeimų gydytoja. Vargu ir dabar ar surasi kiemą, kuris neprisimintų, kad ponis Jadvyga nebūtų gydžiusi kurio nors susirgusio šeimos nario ar jaunesnėse šeimose "pagavusi" naujagimio. Jei negalėdavo jos atvežti, ji pati atvažiuodavo ar atjodavo. Netti kad gydė, bet ligoniui atveždavo vaistų, vaikams obuolių ar saldainių. Apie Jadvygą Mikalajūnaitę-Stanionienę apylinkėje liko patys šilčiausi, patys gražiausi atsiminimai.

Bet nebuvo gyvenime tokios kančios, tokio skausmo, kurio Jadvygos širdis nebūtų patyrusi. Apie 1946 metus buvo suimtas tėvas Povilas Mikalajūnas ir nuteistas už nebūtus nusikaltimus septyneriems metams. Kad nepatektų į trentinių ratą, visos trys moterys - motina, duktė ir anūkė - paliko tėviškę ir išvyko į Kauną. Joms pavyko išvengti trenties, bet gyventi buvo sunku. Jadvyga Mikalajūnaitė-Stanionienė Kaune dirbo medicinos seserimi įvairiose medicinos įstaigose, gavo vieno kambario su bendra virtuve komunalinį butą. Dukra Nijolė lankė vidurinę mokyklą, bet dėl silpnos sveikatos jos nebaigė. Buvo labai darbšti, tvarkinga, draugiška. 1982 metais, atšventusi tik keturiasdešimties metų sukaktį, staiga mirė. Tame kambaryje Jadvyga tebegyvena. ir šiandien, palaidojusi motiną, tėvą ir dukterį Petrašiūnų kapinėse.

Iš Kauno Jadvyga rašydavo pažįstamiems laiškus, sveikinius. Atvažiuodavo į tėviškę, jei kas pakviesdavo, į vestuves ar laidotuves, visada nepamiršdavo atvežti vaikams ir suaugusiems pagal išgales dovanėlių.

Giminių ir pažinojusių P.Mikalajūną atsiminimai labai šilti, iškeliantys daug gražių jo poelgių ir charakterio bruožų. Bet pokario metais buvo apkaltintas ir areštuotas. Iki teismo kentėjo Panevėžio kalėjime, o vėliau pateko į netoli Vorkutos esantį Kotloso lagerį. Dėl senyvo amžiaus (kai P.Mikalajūną areštavo, jis jau turėjo 70

metų) dirbo sandelyje, palaikydamas jame švarą ir tvarką. Kaip prisimena P.Mikalajūno sūnėnas V.Vaičiūnas, išdulkinęs maišus, susisemdavo kokią saujelę miltų ir išsivirdavo košės. Pats P.Mikalajūnas M.Kochanauskaitėi-Lipnevičienei yra pasakojęs, kad jį išgelbėjo tame pačiame lageryje buvęs žydas daktaras (pavardės neprisiminė). P.Mikalajūnas nuo bado ir šalčio jau buvo pradėjęs tinti, ir daktaras priglaudė jį ligoninėje, globojo ir gydė. Tokiu būdu P.Mikalajūnas liko gyvas ir apie 1954 metus grįžo į tėviškę. Bet jo paties statytuose namuose, nors dar nebuvo nugriauti, Jadvinavoje niekas nelaukė ir nepriėmė. Kuriam laikui apsistojo pas buvusią samdinę M.Kochanauskaitę-Lipnevičienę, lankė gimines ir bandė kur nors įsidarbinti. Nepavykus išvažiavo į Kauną pas dukterį Jadvygą.

Dabar, buvus čia P.Mikalajūno dvarą, mena tik seni medžiai, pastatų nebeliko nė vieno. Gyvenamąjį namą išvertė, kai Apydėmėje prie Cedrono (buvusi Finevičių sodyba) ^{state} vgyvulių fermą. Jai panaudojo ažuolinius rąstus. Regina Kochanauskaitė-Šukienė prisimena vieną graudų epizodą, kai, atvažiavusi į tėviškę iš Kauno, Jadvyga Mikalajūnaitė-Stanionienė rado sugriautą gyvenamąjį namą. Buvo likęs tik kaminas, kuriame rūkydavo mėsa. Turėjo atsivežusi faršo. Sukūrusi kamine ugnį, išsikepė tą faršą, pavaišino Reginalą ir dar pasakė: " Kaip romantiška ". Kas jos sieloje dėjos, manau, galima suprasti.

Kitus išardytus trobesius išvežė į Paįstrį ir buvo pastatę už šaulių namo Kultūros namus. Jie buvo statomi apylinkės vardu, bet statybai vadovavo Mėsos kombinato pagalbinių ūkių direktorius A.Jakubauskas. Atleidus A.Jakubauską iš direktoriaus pareigų, statyba sustojo, nors namas jau buvo užgrebėstuotas, padaryti langai, durys. Rajono vykdomojo komiteto sprendimu, nebaigti statyti kultūros namai, buvo perduoti iš Piniavos apylinkės vykdomojo komiteto balanso Mėsos kombinato pagalbiniam ūkiui, o pastarojo vadovai minėtą pastatą nugriovė ir sunaudojo kurui. Jadvyga gal tokio savo namų likimo ir nežino. Gyvena Kaune likusi visai vieniša, ligota, menanti skausmingą praeitį ir gal dar tebelaukianti grįžtančio dingusio

be žinios vyro.

Jadvinavoje apie 1933 metus, nusipirkęs iš P.Mikalajūno hektarą smėlingos žemės tarp miškų, Jonas Žaldokas pasistatė mažą lūšnelę ir tvartelį. Iki tol Žaldokai gyveno pas svetimus Šeškuose, Petrauskynėje pas Kalkius. Buvo bežemiai, labai skurdo. Šeimoje jau augo trys dukterys. Vyresnioji Janina keletą metų tarnavo pas Mikalajūnus, vėliau Janina ir Antanina pas kitus šeiminkus. Genovaitė paūgėjusi ganydavo savo karvutes, o kartais ir Mikalajūnų bandą. 1939 metais atėjo į pasaulį dar vienas vaikas- sūnus Petras. Šeima buvo didelė, sunku gyventi. Bet darbštūs žmonės sukosi kaip įmanydami. Kai vaikai pasugo, pasidarė lengviau. Pasistatė didesnę gyvenamąją namą, susitvarkė ūkelį. Bet apie 1951 metus namas sudegė. Vyresniosios dukterys ištekėjo, jauniausioji dukra Genovaitė išmoko siuvėjos amato ir, pastačius Panevėžyje "Nevėžio" siuvimo fabriką, jame dirbo. Sūnus irgi vedė, bet dažnai lankydavosi namuose, nes dirbo netoli namų Dujų kompresorinėje. Tačiau savo jauniausiojo, vienintelio sūnaus Petriuko tėvai anksti neteko. Jis 1973 metais žuvo autoavarijoje. Likovieni senukai. Ir jų sodybėlė priklausė nebe Jadvinavos, o Petrauskynės kaimui. Dabar nebėra šios sodybos. Mirė ir abu Žaldokai: Jonas Žaldokas- 1987 metais, atšventęs 90 metų, o Elžbieta Žaldokienė 1990 metais. Žaldokų sodybos vietoje pilaitę pasistatė buvusio TSRS 60-mečio kolūkio verslų cecho vadovas Klemensas Šeškus. Pradžioje jis čia negyveno, o dabar jau du metai persikėlė visa šeima.

Š A L T I N I A I I R P A N A U D O T A

L I T E R A T Ū R A :

1. Paįstrio apylinkės istorija.- Panevėžys, 1991.- P.12
2. Liegytė V. Lietuvos svirno atsininimai //Knygnešys.- 1989.- Nr.II.-P.44
- 3.Mezginaitė E. Knygnešių dvasia Ustronėje //Šeima.-1990.-Nr.6.- P.4-6

4. Paįstrijo apylinkės istorija.- P.36,45
5. Barėnas K. Septyni metai Panevėžyje //Panevėžio balsas.- 1993.-
Rugs. 18
6. A.Gurskio atsiminimai
7. M.Kochanauskaitės-Lipnevičienės atsiminimai
8. R.Lipnevičiūtės-Šukienės atsiminimai
9. J.Skujienės atsiminimai
10. P.Virbicko atsiminimai
11. V.Žilvitytės atsiminimai

A D O L F A V A

Šiandien jeigu reikėtų kam surasti Adolfavos kaimą, vargu ar ir šiose vietovėse gyvenantys jaunesni žmonės bežinotų, kur toks ka kaimas yra. Į tą kaigiantį išnykti kaimą sunku ir kelią tarp miškų surasti. Adolfavos kaime belikusi viena J.Skujienės sodyba, o toje sodyboje- viena gyventoje. Į kurią pusę iš kiemo bepažvelgsi - visur miškas. Tik mažas ruoželis į šiaurės pusę atsiveria į pievas ir dirbamą žemę, toliau- vėl miškas. Taip ir gyvena viena Juli ja Skujienė (g. 1907 m.) su ošiančiu mišku, pro kiemą prabėgančiais kiškiais, prastriksinčiomis stirnaitėmis. Tik savaitgaliais sulaukia dukterų ar sūnų su lauknešėliais, nes pati nueiti keturis kilometrus iki autobusų stotelės nebepajėgia.

Prastos čia buvo žemės: krūmynai, vietomis durpynai, ant kalniuko smėlis. Didelis tos žemės plotas priklausė ponams Hoppenams. Anot J.Skujienės, žmonės pasakoję, kad ponas Hoppenas turėjęs sūnų Adolfą ir dukterį Jadvygą, taigi savo žemėje du gretimus palivarkus pavadinęs savo vaikų garbei Adolfava ir Jadvinava. Šio pono žemių plotai buvo didžiuliai. Dvarų turėjo taip pat ne vieną. Per Adolfavą tekėjo nedidelis Berninyko upelis. Į rytų pusę nuo Paįstrio iki Kašiaburio ribos žemė priklausė Hoppenams. Kaip pasakojo senas Stanionių gyventojas Petras Virbickas (g.1913m.), Hoppenas nesugyveno su žmona, mėgo lengvą, linksmą gyvenimą, buvo aistringas lošėjas kortomis. Kad būtų lengviau išsiskirti, persikrikštijo, priimdamas marijavitų tikėjimą. Žmonai reikėjo mokėti alimentus, buvo prasilošęs ir prasiskolinęs. (Per vieną valandą pralošė 28 ha žemės). Skolininkai spaudė gražinti skolą, tad lengva būdis ponas buvo priverstas išparduoti jam priklausiusius palivarkus ir žemes.

Romualdo ir Roberto Skujų senelis buvo nusipirkęs žemės Žaliojoj, bet vėliau ten žemę pardavė ir nusipirko 50 dešimtinių žemės iš pono Hoppeno. Trečiosios kartos palikuonys broliai Robertas ir Romu-

aldas Skujos paveldėjo žemę ir besidalijant susipyko, nes kiekvienas norėjo gauti geresnės žemės dalį, Krūmynas ir prastėsnė žemė atiteko Robertui (31 ha), o Romualdui- 18 ha geresnės žemės. Dešimt hektarų sau atsiskyrė motina, bet ją pardavė Petruir ir Povilui Bukams. Robertas Skuja buvo vyresnis, nesugyveno su žmona ir išsiskyrė. Ūkį pardavė iš varžytinių. Romualdas buvo labai gabus, darbštus ir tvarkingas. Jis tuoj pasistatė namus, o pats 1918 metais išėjo savanoriu. Grįžęs iš kariuomenės, vedė Juliją Kalvėnaitę iš kaimyninio Dudorinės kaimo. Susilaukė aštuonių vaikų. Trys mirė jauni, atnešę tėvams didelį skausmą. Vilius, Domas, Genutė ir Ieva su šeimomis gyvena Panevėžyje, Jonas įsigijo agronomo specialybę, dirba ir gyvena Kupiškyje. Visi vaikai domėjosi technikos krypties (specialybėmis) profesijomis: Vilius- mechanikas, Domas inžinierius, Genutė- zootechnikė, nors ši specialybė jai labai nepatiko ir pagal ją nedirba. Ievutė baigė vidurinę mokyklą ir visą laiką dirba Linų kombinate.

Iš Roberto Skujos truputį žemės nusipirko Krupickai. E. Krupickas aplinkiniams žmonėms dirbdavo medpadžius, pripasakodavo įvairiausių nebūtų dalykų. Mažai kas jo tomis pasakomis tikėjo. Sūnus Antanas pokario metais žuvo. Paskui buvo sudeginti jaunųjų Krupickų skurdūs trobesiai. Marti Apolonija Krupickienė pateko į kalėjimą už ryšius su miškiniais. Senukai pasistatė tvartelį ir mažą pirkelę kitoje savo sklypo vietoje. Senukai išmirė, iš jų buvusios sodybėlės neliko nė ženklo. Krupickams priklausiusi žemė dabar apsodinta mišku.

Ant Skujos žemės dar buvo namelį pasistačiusi iš kažkur atsikėlusis B. Kulikauskienė. Po karo ji su trejetu vaikų išsikėlė į Panevėžį. Laikinais šioje lūšnelėje buvo apsistoję Kulikauskų giminės Valavičiai iš Saldutiškio, bet irgi neilgam.

Didžiausią Roberto Skujos žemės, o tiksliau krūmynų, girtuoklynų ir bruknynų dalį apie 1933 metus nupirko Istricoj mokytojavęs Gritė. Robertas Skuja praūžė savo žemę, į skurdą ir vargą išvaręs žmoną

(buvusi Irbytė-Kurapkaitė iš Medikonių (Pasvalio raj.) ir mažametę dukrelę Onutę. Visai vienišas, apsileidęs, prasigėręs Robertas Skuja mirė 1965 metais.

Gritė savo žemės valdas (o buvusi kaimynė Genovaitė Miknienė sakė, kad Gritė tą žemę pardavė) perleido savo giminaičiams lenkams Rasachatskams. Jie čia susivežė turėto savo namo statybines medžiagas ir labai greit jį pasistatė. Gyvenamasis namas buvo didelis, ūkinius pastatus ne visus suspėjo pasistatyti. Iš kur čia atsikėlė Rasachatskiai, kaimynai nežinojo. Rasachatskienė buvo mokytoja ir mokytojavo Įstricos pradžios mokykloje. Sūnus Zbigniovas taip pat eidavo į Įstricos pradžios mokyklą, kuri tuo metu buvo pas Rapkevičius. Per karą Rsachatskiai iš savo namų išbėgo, o pokario metais, likusią be gyvybės sodybą, sudegino miškiniai. Tik liko ta vieta Rasachatskyne vadinama. Kai vaikai eidavo uogauti, tėvams sakydavo, kad eina į Rasachatskynę. O tolimesnių vietovių gyventojai tuos krūmus vadindavo Skujine. Dabar tik pagyvenę žmonės beprisime na, kas tose vietose gyveno, kam ta, apaugusi mažomis pušelėmis ir berželiais, žemė priklausė. Vienintelė belikusi Adolfavos gyventoją Julija Skujienė, dabar skaičiuojanti aštuoniasdešimt septintuosius metus, atrodo, ir besaugo to ~~ka~~mo pavadinimą ir tuos prisiminimus apie praeitį. Vyra, Romualdą Skują, palaidojo 1963 metais. Vaikams suaugus, ji gyvena viena tarp ošiančių plačiaskarių eglių, praskrendančių paukščių ir belaukianti savaitgaliais atvažiuojančių vaikų.

DUDURYNĖS KAIMAS

Į rytus nuo Petrauskynės kaimo, miškų apsuptyje, ėmė kurtis Hedidelis Dudurynės kaimas. Pasakojama, kad šiose vietovėse dvarininkas laikė miško sargą Dudurį. Nuo jo pavardės kaimas ir gavo Dudurynės vardą. Vabalninko, Kriklinių, net Daujėnų krašto žmonės susižinojo, kad čia parduodama žemė ir ėmė į tas vietas keltis. Melaikų- Elzbietos, Onos ir Juozo, Emilijos Tamošauskienės-Breivaitės ir Jono Balčiūno tėvai pirko 48 hektarus žemės Dudurynėje per Vilniaus banką. Dirbamos žemės beveik nebuvo. Švietė tik tarp miškų iškirto ploto laukymė. Visi rovė kelmus, stengėsi šį kelmyną paversti dirbama žeme. Visi trys Dudurynės kaimo ūkininkai žemę dirbo rėžiais.

Kai apie 1940 metus kaimas skirstėsi į vienkiemius, Juozas Tamošašauskas gavo 16 hektarų smėlėtos, o šiauriniame kampe pelkėtos žemės ir dalį miško. Jonui Balčiūnui atiteko 14 hektarų geriausios dirbamos žemės rytinėje kaimo dalyje. Bernotui Jonui, vedusiam Elzbieta Melaikaitę, buvo paskirta 18 hektarų žemės ir truputis miško. Dudurynės kaimo gyvenamieji namai stovėjo galais į kaimo "ulyčią". Pas Melaikas buvo ir jauja. Visi trobesiai buvo dengti šiaudais, gyvenamieji namai- dviejų galų su nedideliais langeliais, senovinėmis liaudies architektūros durimis.

Išsiskirsčius į vienkiemius, artimiausi kaimynai buvo Melaikos ir Tamošauskai. Melaikos liko senojo kaimo vietoje, ilgai išsilaikė visi senieji trobesiai. Juozas Melaika mokėjo įvairius staliaus darbus, žinomas apylinkėje kryžių ir karstų meistras. Jonui Marazui sergančiam plaučių džiova, Juozukas iš anksto padarė ažuolinį karstą, kuris gal penkis metus dar pralaukė ligonio mirties. Į jį šeiminkai sudėdavo obuolius ar pripildavo grūdų, kad nestovėtų tuščias. Paskutiniaisiais metais nebuvo obuolių ir į karstą nieko nebesupylė, todėl tais metais Jonas Marazas pasimirė. Pas kai kuriuos kaimynus stovėjo Juozo Melaikos dirbti kryžiai. Ir Dudurynės kaimo kryžius, stovėjęs gale Melaikos žemės į pietų pusę, taip pat buvo Jutzuko darbas. Apylinkėj visi jį vadindavo maloniniu vardu, nes buvo labai šventas, tylus, nugyvenęs prie sesers šeimos kaip Vaižganto "Dėdžių ir dėdienių" Mykoliukas. Visada avėdavo naginėmis, drabužiai buvo namie austi milo. Net sagų niekas jo rūbams nepirkdavo. Jis pats išsidroždavo iš medžio taip vadinamus "brunktelius". Buvo senoviškas, archaiškų pažiūrų, labai dievobaimingas

žmogus. Sesuo Onytė irgi liko netekėjusi. Abu su broliu buvo pagrindiniai, nuolankūs darbininkai seseriai Elzbietai likusiame ūkyje. Elzbieta Melaikaitė, gimusi 1888 m., buvo prasilavinusi mergaitė, baigusi keturias gimnazijos klases. Ji mokė apylinkės vaikus skaityti ir rašyti. Melaikų namuose buvo knygų ir žurnalų. Ištekėjo Elzbieta Melaikaitė pagyvenusi už daug jaunesnio vyro Jono Bernoto (gim. 1904m.) kilusio iš Pažalvaičių (netoli Panevėžio). Vaikų jie nebesusilaukė. Elzbieta labai mylėjo ir labai pataikavo savo vyrui. Jonas Bernotas jautėsi už Melaikas pranašesnis ir save nuo sunkių darbų tausojė. Visus sunkiuosius darbus nudirbo Juozukas ir Onytė.

Dudurynės kaime Melaikų giminė išnyko, nes neliko palikuonių. Elzbieta Bernotienė mirė 1958 m. Juozas Melaika- dar anksčiau. Onytė Melaikaitė liko visai svetima, nelabai mėgiama pas mirusios sesers vyrą Joną Bernotą. Ji išvažiavo į Smilgių (Panevėžio rajonas) senelių namus, sulaukusi gilios senatvės, ten ir mirė.

Jonas Bernotas, likęs našliu, vedė antrą žmoną, žymiai už save jaunesnę Emiliją Masilevičiūtę, gimusią 1927 metais. Susilaukė dviejų sūnų, bet, nespėjęs jų užauginti, 1964 metais mirė. Neilgai našlavo jo Emilija, nes prie ūkio reikėjo vyro rankų. Trumpam buvo užklydęs buvusio vyro brolis Povilas Bernotas, vėliau ištekėjo už Juozo Gelažio, su kuriuo išgyveno apie 30 metų. Juozas Gelažis mirė 1995 metų vasario 19 d. Užaugę sūnūs išėjo gyventi ir dirbti į miestą, išsinešdami iš Dudurynės ir Bernotų pavardę.

Emilija Breivytė (1883-1959) ištekėjo taip pat už jaunesnio vyro iš Mitabynės kaimo Juozo Tamošausko (1897-1965). Susilaukė trijų vaikų: Vytauto, gimusio 1924 m., Petro- (1927-1944) ir Veronikos, gimusios 1930 metais. Vytautas karo metais pateko į vokiečių kariuomenę. Kovėsi priešakinėse fronto linijose, o vokiečiams traukiantis, pateko į rusų nelaisvę, kalėjo lageriuose. Paleistas nuvyko į Narvos molio skalūno "slanso" kasyklas. Trumpam buvo grįžęs į Lietuvą, bet nebegalėjo pritapti ir vėl išvyko kažkur prie Leningrado, ten ir tebegyvena. Petras buvo tėvų pagalbininkas. Bet karo metais susirgo ir 1944 metais mirė. 1959 metais mirė ir motina Emilija Tamošauskienė. Jauniausioji duktė Tamošauskaitė dirbo įvairius žemės ūkio darbus, kolūkyje buvo lauko darbininkė. Ištekėjo už Povilo Pagareckio netoliname Stalilionynės kaime. Užaugino vieną dukrą Dalią, kuri ištekėjusi gyvena su tėvais, auginą pradinėse klasėse besimokančią dukrą

Rasą.

Tamošauskienei Emilijai mirus, Juozas Tamošauskas vedė daug už save jaunesnę Stasę Masilevičiūtę (1924-1975). Su ja susilaukė sūnaus Prano, gimusio 1961 m. ir dukros Danutės, gimusios 1963 metais, baigusios Vabalninko žemės ūkio technikumą ir įsigijusios zootechnikės specialybę. Juozas Tamošauskas buvo jau senyvo amžiaus ir 1965 metais paliko našlaičiais mažamečius antros žmonos vaikus. Stasė Tamošauskienė mirė po dešimties metų, ir vaikai liko visiškai našlaičiai. Juos globojo S. Tamošauskienės sesuo A. Dargužienė. Sulaukę pilnemetystės, Pranukas ir Danutė Tamošauskai trobesius pardavė. Naujasis savininkas tuose namuose beveik negyveno, jie ne kartą buvo apiplėšti. Dabar jie yra išnuomoti iš miesto laikinai atsikėlusiams pensininkams.

Jokio ženkle neliko iš Jono Balčiūno sodybos. Jis ilgą laiką gyveno nevedęs, nesistatė naujų trobesių. Išsiskirsčius į vienkiemius, spėjo pasistatyti pirtelę, kurioje karo metais buvo įrengta samagono varyklėlė. Iki 1940 metų gyveno dviese su seseria Emilija Balčiūnaite senuose tėvų statytuose trobesiuose. Jų namuose rinkdavosi jaunimas vakaroti, pasilinksinti ir iš kitų kaimų. 1940 metais Emilija mirė. Tais pat metais Jonas Balčiūnas, gimęs apie 1890 metus, vedė savo dukterėčią Barborą Nevedomskaitę (gim. 1912 m.). Ją buvo parsivežęs padėti darbuotis ūkyje. 1941 metais gimė dukra Benedikta. Bet ir ši Dudurynės kaimo šeima nebuvo laiminga. Apie 1945-1946 metus Jonas Balčiūnas už ryšius su miškiniais buvo suimtas ir išvežtas į Sibiro lagerius, iš kur nebegrižo. Niekas nežino net vietos, kur ilsisi jo kaulėliai.. Motina su dukrele kurį laiką gyveno pirtelėje, vėliau Maskvitiškiuose išvežtųjų Kalvėnų namuose, ^{o dar} vėliau iš ten išsikėlė ir į Dudurynę niekada nebegrižo, nes čia nebebuvo nė kur prisiglausti. Duktė Benedikta, užauginusi du sūnus, dabar gyvena Krekenavoje.

Iš artimiausių trijų kaimynų, beveik tuo pačiu metu įsikūrusių Dudurynėje, nebeliko nė vieno. Stipriausiai įsitvirtinusi antroji Bernoto žmona, dabar Emilija Gelažienė. Labai veikli, bandanti įvairius ūkininkavimo būdus. Sunkesniems darbams pasitelkia sūnus - Antaną su Jonu. Gyvena pasiturinčiai. Palaidojusi trečią vyrą, buvusiuose Melaikų namuose liko gyventi viena.

Turtingiausias Dudurynės kaimo gyventojas buvo Antanas Štampelis.

Jo tėvai turėjo dokumentą, kad buvo bajoriškos kilmės. Per antrojo pasaulinio karo suirutę ši dokumentą, rašytą jaučio odoj, paslėpė, išskabę trobos sienoje rasta. Jis, tikriausiai, ir dabar ten tebėra. Tačiau seniems savininkams namas nebepriklauso ir paieškoti šio dokumento nebėra galimybės.

Antano Štempelio tėvas Ignas Štempelis atsikėlė į šias vietas iš Latvijos. Jo žmona, pavardė Šiles, buvo latvė. Su broliu Boleslovu 1902 metais iš dvarininko K.Keizerlingo pirko 42 hektarus žemės. Keizerlingas gyveno savo dvare Velžyje. Tada šios žemės priklausė Maskvitiškių kaimui, tik vėliau priskirtos Dudurynei. Olgos Marazaitės-Liutkienės užrašytuose motinos prisiminimuose pasakojama, kad Igno brolis Boleslovas Štempelis nuomodavęs žemes apie Puodžiūnus (Kriklinių parapijoj). Anūkas Antanas Štempelis prisimena tėvų pasakojimus, kad Ignas ir Boleslovas Štempeliai yra naudojęsi kažkokiu dvaru Latvijoje. Susitaupę pinigų nusprendė įsigyti nuosavos žemės. Broliui Ignui teko du trečdaliai pirktos žemės, o Boleslovui vienas trečdalis. Naujame 28 hektarų ūkyje teko statyti trobesius, kurti šeimos židinį. Po vienu stogu buvo daržinė, tvartas ir gyvenamasis namas. Dirbamos žemės pirktame sklype buvo nedaug, todėl naujieji žemės savininkai rovė krūmus, kelmus, norėdami prasigyventi paruošti daugiau dirbamos žemės.

Ignas Štempelis susilaukė trijų vaikų. Antanas Štempelis buvo vyriausias sūnus šeimoje, tad tėvai ūkį paskyrė jam. Savo broliui Pranui ir seseriai Onutei išmokėjo dalis, tapo viso ūkio paveldėtoju. Bet ir jis namuose būdavo svečias. Buvo labai gabus, mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje, kaupė žinias savarankiškai. Buvo aktyvus visuomenininkas. Pirmojo pasaulinio karo metais dalyvavo pasipriešinimo kovoje prieš okupantus, padėjo platinti nelegalų hektografuotą laikraštėlį "Laisvės kelias", atsišaukimą, raginantį nestoti į vokiečių kariuomenę, nesiregistruoti, slapstytis. Vokiečiai žadėjo 1000 markių už atsišaukimo autoriaus išdavimą. Jo autorius buvo tuometu mokytojavęs Rėkliūose (Panevėžio rajonas) būsimasis karininkas, "Kardo" žurnalo redaktorius Vincas Jonuška. A.Štempelis su bendraminčiais mokytojais J.Indriūnu, K.Mikeliūnu buvo išduoti. V.Jonuška uždarytas į kalėjimą ir nuteistas mirties bausme. Bet iš kalėjimo pavyko pabėgti. K.Mikeliūnas su A.Štempeliu buvo ištremti į Vokietiją. Ten, A.Štempeliui išmokus vokiečių kalbą, pavyko

įsidarbinti Liubeko mieste geležies fabrike, vėliau vandens per-
pumpavimo įmonėje. Kai buvo paskelbta Lietuvos Neprikalusomybė ir
baigėsi I-asis pasaulinis karas, A.Štempelis grįžo į Lietuvą, tapo
Lietuvos savanoriu, įgijo karininko laipsnį. Vėliau dirbo Panevėžio
policijos nuovados viršininku, tose pat pareigose darbavosi Utenoje
o, susikūrus Žemės tvarkytojo įstaigai Panevėžyje, perėjo į ją. Ten
dirbo iki pirmosios rusų okupacijos.

Antanas Štempelis vedė apie 1922 metus 12 metų už save jaunesnę
Onutę Dominaitę (1896-1976), gyvenusią Panevėžyje, Ramygalos gat-
vėje Nr.66.

Onutė Dominaitė-Štempelienė

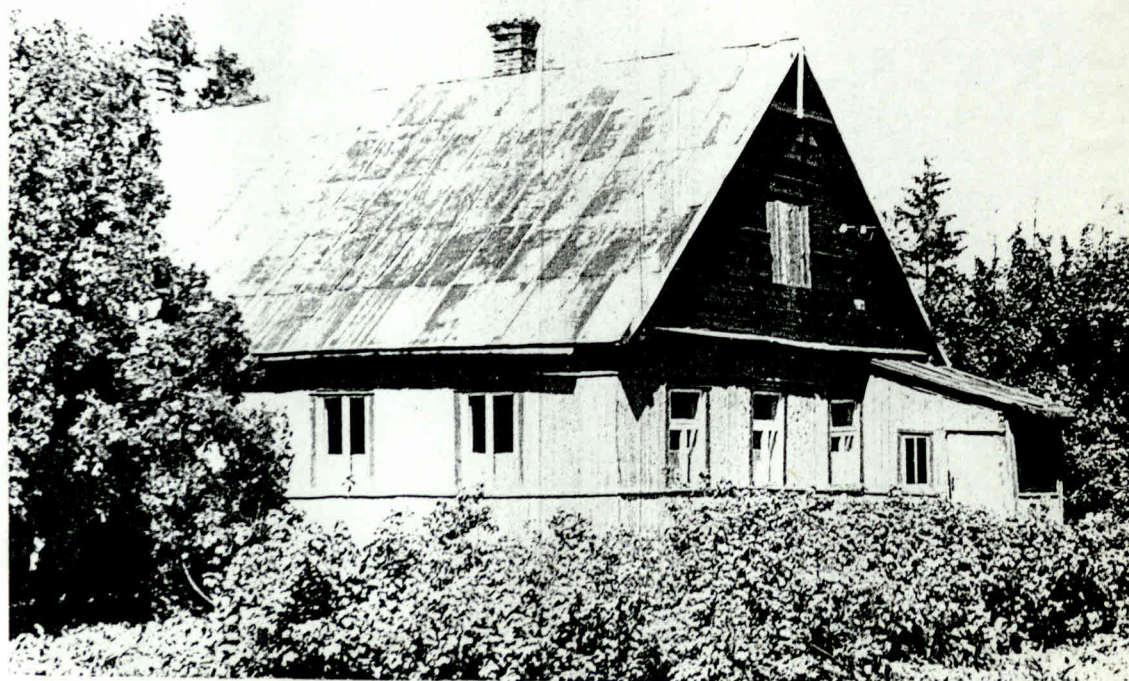
Ji augo gausioje šeimoje: Ksavera, Kazimiera, Kostas, Antanas, Pet-
ras ir Onutė. Tėvas Antanas Dominas buvo garsus stalius, dirbdavo

bažnyčiose. Statė ir Panevėžio Kristaus Karaliaus katedrą. Prie visų Katedros altorių yra darbavęsis Antanas Dominas. Motina rūpinosi šeima, buvo namų šeimininkė. A.Dominas su dviem sūnumis sumanė išvyti į Ameriką užsidirbti pinigų. Abu sūnūs ten ir liko. Į Lietuvą grįžo tik tėvas. Vėl darbavosi prie bažnyčių, nuo aukštų pastolių nukrito ir susižalojo. Bet Dievas saugojo, ir A.Dominas pasveiko.

Dukrą Onutę pasikvietė vyresnioji sesuo Kazimiera į Sankt-Peterburgą, kur ji buvo ištekėjusi ir ten gyveno. Ten Onutė įsigijo aukštąjį išsilavinimą, dirbo įvairiose įstaigose, intendantūroje. V.Tamošauskaitė-Pagareckienė prisimena O.Štampelienės pasakojimą, jog ji yra Sankt-Peterburge mokytojavusi, dirbusi Darbo biržoje. O.Dominaitė-Štampelienė turėjo gražų balsą, grojo gitara. Sūnus Vilius prisimena, kad mamos buvo labai graži rašysena. Visą gyvenimą lietuviškai kalbėjo su akcentu, nes namuose daugiausiai buvo kalbama lenkiškai, Sankt-Peterburge- rusiškai. Ilgai ir gražiai draugavo, susirašinėjo ir išsaugojo šviesią meilę radiotechnikos pradininkui Alfonsui Jurskiui. Gal jie susipažino studijuodami Sankt-Peterburge Pirmojo pasaulinio karo metais? Nežinia. A.Jurskis buvo meninės prigimties, pats piešė ir tapė. Laiškai Onutei Dominaitei būdavo iliustruoti, didžiosios raidės kaligrafiškos, papuoštos įvairia ornamentika, piešiniu. Buvo padovanojęs Onutei eilėraščių albumą su savo sukurtomis iliustracijomis. Tačiau šie rankraščiai neišliko. Su A.Jurskiu keliai išsiskyrė. Jis buvo sužieduotas su kita. Onutės tėvai priverstė tekėti už turtingo, išvaizdaus karininko Antano Štampelio, turėjusio ūkį Dudurynėje. Jaunoji šeimininkė, gimusi mieste, dirbusi įvairiose miesto įstaigose, prie kaimo gyvenimo nebuvo pratusi, žemės ūkio darbų dirbti nemokėjo, neišmanė ir ekonominių ūkio reikalų. Antanas Štampelis skubėjo statyti naują, didelį gyvenamą namą, kitu trobesius. Pradžioje abu gyveno mieste.

Ona ir Antanas Štempeliai

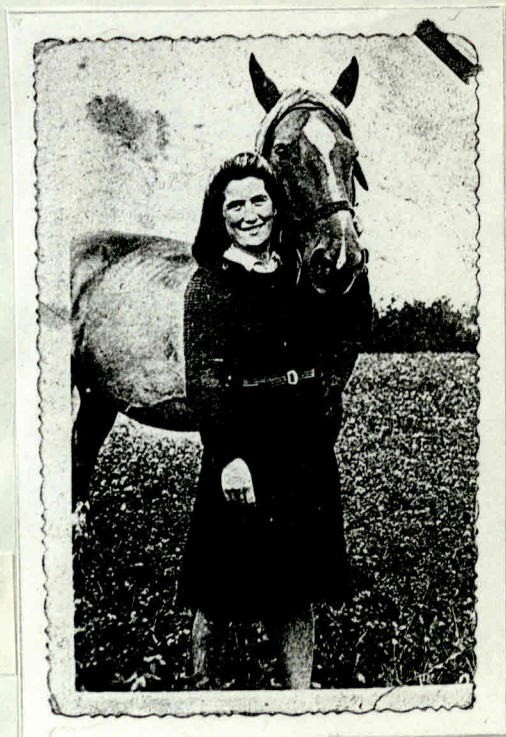
Štempelių naujas gyvenamasis namas

Antanas Štempelis taip pat savo sodyboje buvo tik svečias, nes dirbo mieste. Visą ūkį tvarkė samdiniai. Vienas po kito gimė vaikai: Antanas-1923, Algirdas (1924-198), Danutė (1927-1949) ir Vilius- 1928 metais. Su kaimo žmonėmis O.Štempelienė mažai bendravo. Bet aplinkiniai kaimynai gerbė išsilavinusią ponią. Naujiesiems metams O.Štempelienė pasikviesdavo kaimynus su vaikais pasiklausyti naujametinės radijo transliacijos, visus vaišindavo saldumynais, obuoliais. Gyvendama kaime, O.Štempelienė priprato prie jo. J.Škujienė prisimena, kad O.Štempelienė daug skaitė literatūros apie žemės ūkį, domėjosi gyvulių auginimu. Užsiveisė Lietuvos juodmargių veislės karvių, auginė labai geros veislės telyčaites.

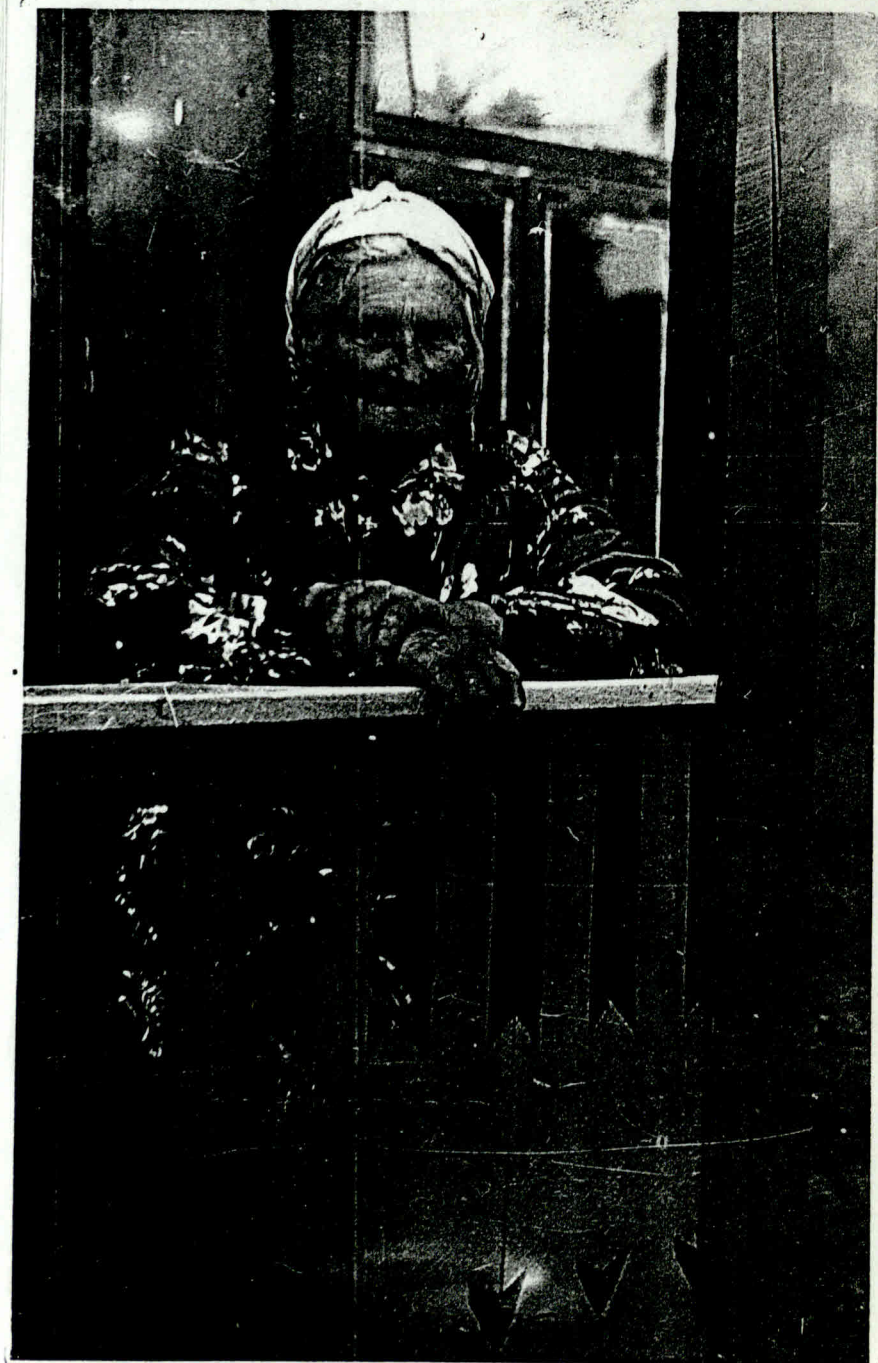
1940 metais rusams okupavus Lietuvą, A.Štempelis grįžo į savo sodybą, ėmė ūkininkauti. Su sūnumi Antanu, besimokančiu Joniškėlio žemės ūkio technikume, veisė sodą, sausino žemę, rovė kelmus. Iškilus tremties pavojui, ėmė slapstytis, išėjo iš namų ir į juos beveik nebegrižo. Prisiglaudė Panevėžyje pas mylimą moterį. Vokiečių okupacijos metais istojo į kariuomenę Pajuostyje, bet į frontą neteko išvykti.

O.Štempelienė liko su vaikais ūkyje. Antanas tebesimokė Joniškėlio žemės ūkio technikume, Algirdas- Panevėžio berniukų gimnazijoje, Danutė- Prekybos mokykloje, Vilius- Žemės ūkio mechanizacijos kursuose Liūdynėje. Į pokario metų sumaištį pateko ir Štempelių šeima. Kadangi buvo paženklinti buožės vardu, grėsė tremtis į Sibirą. Per pirmąjį pokario metų vežimą pavyko pabėgti. Danutė sunkiai susižeidė, smarkiai peršalo ir pasiligojo, Algirdas buvo peršautas, Danutė, atšventusi tik 22-ąjį savo gyvenimo pavasarį, 1949m. gegužės 20 dieną mirė.

Danutė Štempelytė
(1927-1949)

Per antrąją vežimą Algirdas buvo ištremtas į speiguotąjį Sibirą, Vilius pabėgo į Biržus. Ten Sveikatos apsaugos skyriaus vedėjas Ru-
steikos ^{buvo} įdarbintas vairuotoju, nors Vilius dokumentų neturėjo, iš-
skyrus vairuotojo teises. Motina liko viena dideliuose namuose lauk-
ti laiškų iš sūnaus Algio ir retkarčiais apsilankančių Antano ir Vi-
liaus, jau sukūrusių savo šeimas

Ona Štampelienė verandoje

Tėvas Antanas Štempelis, buvęs karininkas, miesto policijos nuovados viršininkas, mokėjęs net devynias užsienio kalbas, taip pat liko visai vienišas. Pas žmoną nebegrižo, nebuvo tarp jų darnaus sutarimo. Glaudėsi prie svetimų. Visai suvargusį, apleistą ėmė globoti vaikai. Amžių baigė prie vyriausiojo sūnaus Antano šeimos Keravoj. Mirė 1970 metais, sulaukęs solidaus 86 metų amžiaus., palaidotas Panevėžyje Ramygalos gatvės kapinėse.

Žmona Ona Štempelienė pragyveno vyrą šešiariais metais, sulaukusi sūnaus Algio iš tremties ir dar spėjusio sukurti šeimą.

Ona Štempelienė su sūnumis
Algiu (dešinėje) ir Viliumi (kairėje)

Ona Štempelienė šalia vyro atgulė 1976 metais.

Sūnus Antanas vedė savo sesers Danutės geriausią draugę Barbutę. Neakivaizdiniu būdu baigė Dotnuvos žemės ūkio žemdirbystės institutą, iš tėvo išmoko vokiečių kalbą, taip pat kalba lenkų ir rusų kalbomis. Beveik visą amžių dirbo kolūkiuose agronomu: Joniškio MTS, vėliau IO metų "Laisvės" kolūkyje. Visą laiką traukė gimtosios vietos, todėl grižo į Panevėžio rajoną netoli Vadoklių-Ežerėnų kolūki. Keravoje nusipirko sodybą, bet vykdant melioraciją šios sodybos nete-

ko. Pasistatė namus Velžyje, kur šiuo metu tebegyvena.

A. Štempelis užaugino ir išmokslino dvi dukteris. Vyresnioji Loreta Skrebienė išigijo farmacininkės specialybę, dirba Panevėžio centrinėje vaistinėje. Jaunesniąją dukrą pakrikštijo anksti mirusios sesers Danutės vardu. Pasirinko mokytojos profesiją ir mokytojauja Velžio vidurinėje mokykloje.

Sūnus Vilius, pabėgęs nuo tremties į Biržus, ten išgyveno septynerius metus. Gintosiuose vietose buvo palikta mylimoji Apolonija Bukaitė iš Kriaučiūnų kaimo, daug metų talkininkavusi Štempelių ūkyje. Greit susituokė ir jauną žmoną atsivežė į Biržus. Ten gimė sūnus Viliukas.

Grižęs į Panevėžį, Vilius Štempelis visą laiką dirbo "Kalnapylyje", sūnus Panevėžyje baigė vidurinę mokyklą, svajojo apie teisininko profesiją, bet po stojamųjų egzaminų, neišlaikęs konkurso, pateko į sovietinę armiją. Neišsipildžiusią tėvo svajonę bando įgyvendinti dukra Dalia, šiuo metu studijuojanti teisę. Viliaus Štempelio sūnus Vilius, išdirbęs Autokompresorių gamykloje beveik dvidešimtį metų, atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę, perėjo dirbti į Lietuvos saugumą.

Trys Štempelių
kartos

Dudurynėj graži Štempelių sodyba parduota ne šių vietovių gyventojui Algiui Ružukui. Pastaruoju metu Antanas Štempelis atsiėmė dalį tėvų žemės ir bando ūkininkauti. Bet optimizmas pasistatyti trobesius, įsigyti technikos vis blėsta. Pagaliau ir metai jau slegia pečius, sveikata nebe ta... Kas žino, ar išliks Dudurynėj Štempelių pavardė, gyvavusi kaimė apie šimtą metų.

Pačiame Dudurynės kaimo pakraštyje, vakarų pusėje, ažuolų ir kitų lapuočių apsupta stovėjo Konstancijos ir Jono Marazų sodyba. Savo šeimos geneologiją yra užrašęs Olgos Marazaitės-Liutkienės vyras Juozas Liutkus. Konstancijos Marazienės bobutė buvo iš bajorų kilusi Liudvika Gaušaitė-Štempelienė, ištekėjusi taip pat už iš bajorų kilusio Boleslovo Štempelio. Užrašytuose prisiminimuose teigiama, kad ji buvo raštinga, kilusi nuo Ramygalos, mokėjusi ir rašiusi vokiečių, lenkų, rusų, lietuvių kalbomis, mokėjo kalbėti ir žydiškai. Apie 1870 metus jie susilaukė dukros Natalijos. Boleslovas Štempelis su broliu Ignu 1902 metais nusipirko 42 hektarus žemės Dudurynės kaimė ir ten statėsi trobesius. Nataliją labai jauna, vos 17 metų, ištekino už Pranciškaus Kalvėno iš Levaniškių kaimo (Daujėnų parapija, Pasvalio rajonas). Pranciškus Kalvėnas taip pat tose vietose buvo pirkęs žemės. Su Natalija susilaukė vienuolikos vaikų: Natalijos, Jono, Konstancijos, Petro, Onos, Stasės, Alfonso, Felikso, Julijos, Antano. Pirmieji vaikai gimė dar Levaniškyje, o kai pasistatė trobesius pirkoje žemėje, persikėlė į Maskvitiškius, netoli Dudurynės.

Natalija Štempelytė-Kalvėnienė buvo vienturtė dukra, tad paveldėjo savo tėvų ūkį Dudurynėj ir jį užrašė Konstancijai. Mirus pirmiesiems dviem vaikams, Konstancija šeimoje liko vyriausioji, todėl pagal tuo laiku nusistovėjusius papročius gavo iš motinos šį palikimą. Natalijos tėvas seniai jau buvo miręs, o motina- Liudvika Štempelienė dar ilgai gyveno prie anūkės Konstancijos šeimos. Ji pragyveno savo dukrą Nataliją, mirusią 1910 metais.

Jonas Marazas gimė 1889 metais Anciškių kaimė (Vabalninko valsčiuje), kur tėvai turėjo nusupirkę 20 hektarų ūkį. Jono Marazo pus broliai Juozas Stašys ir Jonas Kalkis gyveno Petrauskynės kaimė. Pas juos iš Vabalninko atvažiuodavo ir Jonas Marazas. Taip susisipažino su kaimynystėje gyvenusiais Kalvėnais ir jų dukra Konstancija.

Be to, Marazui reikėjo žmonos su ūkiu, tad 1919 metais ir įvyko Konstancijos Kalvėnaitės ir Jono Marazo vestuvės. Marazas nebuvo stiprios sveikatos. Jis nuolat kosėdavo ir visi namiškiai bei kaimynai žinojo jį sergant plaučių džiova. Žmona Konstancija buvo puiki žolininkė, įvairių vaistažolių žinovė, bet vyrui išgydyti tinkamų žolių neatrado. Jis 1941 metais mirė.

Marazai susilaukė trijų vaikų. Olga Marazaitė gimė 1921 metais. Ji baigė tik Piniavos pradinę mokyklą, šiek tiek mokėjo siūti, ilgai gyveno su tėvais. Ištekėjo už Juozo Liutkaus, prasilavinusio žmogaus, bet sunkiai surandančio savo vietą gyvenime. Tai jis palikdavo šeimą, tai vėl sugriždavo.

Vykdamas melioracijos darbus, Marazų sodybą teko nugriauti, ir Olga su motina ir dukromis persikėlė į miestą. Beveik viena Olė užaugino abi dukteris. Vyresnioji Audronė baigė Kauno Politechnikos instituto Panevėžio vakarinį fakultetą, Vida- Kauno pramonės technikumą. Senatvei artėjant Olgos vyras grįžo į šeimą. Teko jį palaidoti. 1979 metais mirė motina K. Marazienė ir pavargusi nuo gyvenimo sunkumų 1993 metais mirė pati Olga Liutkienė.

Monika Marazaitė gimė 1923 metais. Anksti išėjo iš namų. Panevėžio vakarinėje mokykloje baigė keturias klases, 1944 metais įstojo į Vilniaus žemės ūkio technikumą, bet, jo nebaigusi, išvažiavo mokytojauti į Šeduvos rajoną. Ten neakivaizdiniu būdu studijavo Vilniaus pedagoginiame institute. Baigus institutą, persikėlė į Pociūnėlių vidurinę mokyklą, kur visą laiką dėstė rusų kalbą. Pociūnėliuose Monika Marazaitė-Sadzevičienė tebegyvena ir dabar. Užaugino tris vaikus. Vita Sadzevičiūtė-Motiejūnienė- gydytoja, gyvena ir dirba Ukmergėje, sūnus Arvydas baigė Kauno politechnikos institutą (dabar Technologijos universitetas) dirba Kauno apželdinimo tresto vyriausiuoju inžinieriumi. Jūratė Sadzevičiūtė-Baržauskienė, baigusi KPI visuomeninio maitinimo specialybę, gyvena ir dirba Alytuje. Marazų atžalos iš Dudurynės kaimo pabiro po Lietuvą.

Gediminas- jauniausias Marazų vaikas- visa dešimčia metų jaunesnis už Moniką, gimė 1933 metais. Buvo gabus vaikas, bet tėvui anksčiau mirus, motina neįstengė jo leisti mokytis. Mokėsi dirbdamas, atitarnavęs tarybinėje armijoje Kolos pusiasalyje. 1970 metais baigė Vilniaus statybos technikumą pastatų santechnikos įrengimų skyrių, įsigydamas techniko-santechniko specialybę. Dirbo Panevėžio Liejyk-

loje, Linų kombinate, Autokompresorių gamykloje, Dujofikacijos valdyboj meistru ir 10 metų išdirbo "Ekranu" gamykloj vandens siurblynės mašinistu. O dabar atsiėmė savo tėvų žemę Dudarynėj ir su sūnum Dainiumi ruošiasi ūkininkauti.

Gedimino Marazo žmona kilusi nuo Rokiškio iš Kamajų. Vilniaus medicinos mokykloje išsigijo felčerės-akušerės specialybę. Susituokė Gediminas Marazas ir Elena Smalstytė 1958 metais. Panevėžyje visą laiką dirbo Panevėžio respublikinėj ligoninėj med.seseria ir Vaikų poliklinikoj vaikų mišinių virtuvėlėj.

Gediminas ir Elena Marazai užauginą 4 vaikus. Vyriausioji dukra Rūta taip pat baigė Vilniaus statybos technikumą kaip ir tėvas, tačiau pasirinko Architektūros skyrių. Rūtos vyras baigė Kūno kultūros institutą, dirba vyr.inspektoriumi Panevėžio policijos komisariate. Sūnūs Rimvydas ir Dainius- pametinukai. Tačiau charakteriai labai skirtingi. Dainius baigė Vilniaus politechnikumą, radijo specialybę. Bet pagal specialybę nedirba. Bando laimę komercijoje, užsiima verslu. Jauniausioji duktė Vaida buvo puiki dviratininkė, kandidatė į sporto meistrus. Bet į Kauno Kūno kultūros institutą nepavyko įstoti. Domėjosi su vyru Henriku Pivoriūnu, taip pat kandidatu į sporto meistrus, alpinizmu.

Gedimino Marazo šeima turtingiausia ir anūkais. Jų turi jau septynis. O iš viso Marazų šeimos antroje kartoje užaugo 9 vaikai ir 14 anūkų. Tėvų atsiimtą žemę Gediminas Marazas žada perduoti sūnui Dainiui, kuris domisi žemės ūkio darbu, mėgsta ūkininkauti.

Nors buvusi Konstancijos ir Jono Marazų sodyba jau seniai nugriauta, nebėra nė gražuolių ažuolų, liepų ir eglynėlio, bet gal vėl čia atgims gyvenimas, išaugs nauji medžiai.

Dudarynė- nedidelis kaimelis, toli nuo didesnių centrų, tad čia nebuvo jokių kultūros židinių. Žmonės gyveno ramiai, vienmodai. Vaikai eidavo į Įstricos pradinę mokyklą, kuri irgi buvo už keturių kilometrų. Tik Marazo vaikai eidavo į Piniavos pradinę mokyklą, kur vyko didesni susibūrimai, veikė angelaičių organizacija. Gabių muzikai, garsių daininikų, meninikų Dudarynėje irgi nebuvo. Tad kaimas neturėjo kuo išgarsėti. Pokario metais Dudarynė priklausė "Istros" kolūkiui, vėliau tarybiniam ūkiui. 1976 metais likvidavus tarybinį ūkį, Dudarynė buvo priskirta Paliūniškio kolūkiui.

20 amžiaus pradžioje gimęs Dudarynės kaimas neišsaugojo pirmųjų

gyventojų palikuonių. Nepalankūs istorijos vėjai išsklaidė žmones, išgainiojo buvusius artojus, radusius prieglobstį mieste, nuo žemės. Liko tik trys sodybos kaime, bet jose šeiminkauja visai svetimi žmonės. Tačiau gimtųjų vietų trauka ir buvusi tėvų nuosavybė šaukia vaikus namo. Gal atgims kaimas, gal sugrįš Štempelių, Marazų, Tamošauskų palikuonys ir pratęs senelių ir tėvų gyvenimus.

1994 m.